

We zorgen

samen

word je beter

INHOUDSOPGAVE	Pagina
5.1 Jaarrekening 2017 [1]	
5.1.1 Geconsolideerde balans per 31 december 2017	1
5.1.2 Geconsolideerde resultatenrekening over 2017	2
5.1.3 Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2017	3
5.1.4 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	4
5.1.5 Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2017	12
5.1.6 Mutatieoverzicht materiële vaste activa	20
5.1.7 Mutatieoverzicht financiële vaste activa	21
5.1.8 Overzicht langlopende schulden ultimo 2017	22
5.1.9 Toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening over 2017	23
5.1.10 Enkelvoudige balans per 31 december 2017	28
5.1.11 Enkelvoudige resultatenrekening over 2017	29
5.1.12 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling enkelvoudige jaarrekening	30
5.1.13 Toelichting op de enkelvoudige balans per 31 december 2017	31
5.1.14 Enkelvoudig mutatieoverzicht materiële vaste activa	39
5.1.15 Enkelvoudig mutatieoverzicht financiële vaste activa	40
5.1.16 Specificatie ultimo boekjaar onderhanden projecten	41
5.1.17 Overzicht langlopende schulden ultimo 2017 (enkelvoudig)	42
5.1.18 Toelichting op de enkelvoudige resultatenrekening over 2017	43
5.2 Overige gegevens	
5.2.1 Statutaire regeling resultaatbestemming	47
5.2.2 Nevenvestigingen	47
5.2.3 Controleverklaring	48

[1] Het hoofdstuk Jaarrekening 2017 is opgesteld conform de Regeling verslaggeving WTZi, de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving RJ 655 en titel 9 BW2. In het jaardocument 2017 wordt bij hoofdstuk 6 verwezen naar www.jaarverslagenzorg.nl en www.bravisziekenhuis.nl

5.1 GECONSOLIDEERDE JAARREKENING

5.1.1 GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2017 (na resultaatbestemming)

	Ref.	31-dec-17	31-dec-16
		€	€
ACTIVA			
Vaste activa			
Materiële vaste activa	1	176.577.675	177.727.729
Financiële vaste activa	2	1.395.737	975.361
Totaal vaste activa		177.973.412	178.703.090
Vlottende activa			
Vorraden	3	5.375.847	6.129.508
Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten	4	5.086.570	3.896.298
Debiteuren en overige vorderingen	5	52.728.556	49.743.953
Liquide middelen	6	23.137.438	43.170.575
Totaal vlottende activa		86.328.411	102.940.334
Totaal activa		264.301.823	281.643.424
PASSIVA			
Groepsvermogen			
Kapitaal	7	135	135
Algemene en overige reserves		50.347.405	46.076.199
Aandeel derden		78.122	-57.377
Totaal groepsvermogen		50.425.662	46.018.957
Vorzieningen	8	13.023.547	13.099.678
Langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)	9	127.148.553	138.216.481
Kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)			
Overige kortlopende schulden	10	73.704.061	84.308.308
Totaal passiva		264.301.823	281.643.424

5.1.2 GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2017

	<u>Ref.</u>	<u>2017</u> €	<u>2016</u> €
BEDRIJFSOPBRENGSTEN			
Opbrengsten zorgprestaties	14	289.952.928	283.397.019
Subsidies	15	4.546.014	4.612.224
Overige bedrijfsopbrengsten	16	10.115.877	9.572.880
Som der bedrijfsopbrengsten		<u>304.614.819</u>	<u>297.582.123</u>
BEDRIJFSLASTEN			
Personeelskosten	17	133.930.580	132.673.466
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	18	23.030.803	22.803.339
Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten	19	46.818.955	45.816.647
Overige bedrijfskosten	20	93.094.022	87.929.586
Som der bedrijfslasten		<u>296.874.360</u>	<u>289.223.038</u>
BEDRIJFSRESULTAAT		7.740.459	8.359.085
Financiële baten en lasten	21	-3.300.925	-3.939.612
RESULTAAT UIT GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING VOOR BELASTINGEN		<u>4.439.534</u>	<u>4.419.473</u>
Belastingen resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	22	-32.827	3.767
RESULTAAT UIT GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING NA BELASTINGEN		<u>4.406.707</u>	<u>4.423.240</u>
Aandeel derden	23	-135.501	-58.515
RESULTAAT BOEKJAAR		<u><u>4.271.206</u></u>	<u><u>4.364.725</u></u>
RESULTAATBESTEMMING			
<i>Het resultaat is als volgt verdeeld:</i>		<u>2017</u> €	<u>2016</u> €
Toevoeging/(onttrekking): Algemene / Overige reserves:	7	<u><u>4.271.206</u></u>	<u><u>4.364.725</u></u>

5.1.3 GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT

	Ref.	2017		2016	
		€	€	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten					
Bedrijfsresultaat			7.740.459		8.590.606
Aanpassingen voor:					
- afschrijvingen en overige waardeverminderingen	18	23.030.803		22.803.339	
- mutaties voorzieningen	8	<u>-76.131</u>		<u>2.492.147</u>	
			22.954.672		25.295.486
Veranderingen in vlottende middelen:					
- voorraden	3	753.659		-326.445	
- mutatie onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten	4	-1.190.272		-2.519.966	
- vorderingen	5	-2.992.594		27.565.920	
- kortlopende schulden (excl. schulden aan banken)	10	<u>-9.473.366</u>		<u>-13.309.958</u>	
			-12.902.573		11.409.551
Kasstroom uit bedrijfsoperaties			<u>17.792.558</u>		<u>45.295.643</u>
Ontvangen interest	21	3.649		4.256	
Betaalde interest	21	-3.552.412		-4.165.003	
Ontvangen dividenden	2	450.000		150.000	
Belastingen uit gewone bedrijfsuitoefening	22	<u>-32.827</u>		<u>3.767</u>	
			-3.131.590		-4.006.980
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten			<u>14.660.968</u>		<u>41.288.663</u>
Kasstroom uit investeringsactiviteiten					
Investerings materiële vaste activa	1	-22.919.969		-20.981.303	
Investerings in overige financiële vaste activa		-612.000		0	
Verwervingen deelnemingen en/of samenwerkingsverbanden	21	0		71.136	
Investerings in overige financiële vaste activa		<u>0</u>		<u>-281.682</u>	
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten			-23.531.969		-21.191.849
Kasstroom uit financieringsactiviteiten					
Nieuw opgenomen leningen	9	0		31.300.000	
Aflossing langlopende schulden	9	<u>-11.162.136</u>		<u>-11.144.618</u>	
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten			-11.162.136		20.155.382
Mutatie geldmiddelen			<u><u>-20.033.137</u></u>		<u><u>40.252.196</u></u>
			€		€
Stand geldmiddelen per 1 januari			43.170.575		2.918.379
Stand geldmiddelen per 31 december			<u>23.137.438</u>		<u>43.170.575</u>
Mutatie geldmiddelen			<u><u>-20.033.137</u></u>		<u><u>40.252.196</u></u>

Toelichting:

Er is gebruik gemaakt van de indirecte methode. Onder de investeringen in materiële vaste activa zijn alleen de investeringen opgenomen waarvoor in 2017 geldmiddelen zijn opgeofferd. Aanvullend is onder de betaalde interest alleen de betaalde interest opgenomen waarvoor in 2017 geldmiddelen zijn opgeofferd.

5.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

5.1.4.1 Algemeen

Algemene gegevens en groepsverhoudingen

Stichting Bravis ziekenhuis is statutair gevestigd te Roosendaal, op het adres Boerhaaveplein 25 te Roosendaal. Het Bravis ziekenhuis heeft een locatie in Roosendaal en een locatie in Bergen op Zoom. Daarnaast zijn er buitenpoli's te Steenberghe, Oudenbosch en Etten-Leur.

Bravis is een algemeen, regionaal ziekenhuis met een compleet en modern pakket aan medische specialistische zorgproducten op het vlak van diagnose, behandeling, verpleging en verzorging.

Stichting Bravis ziekenhuis staat aan het hoofd van de Bravis-groep (hierna te noemen de Groep).

Per 1 januari 2015 zijn Stichting Lievensberg ziekenhuis te Bergen op Zoom en Stichting Franciscus Ziekenhuis te Roosendaal juridisch gefuseerd tot Stichting Bravis ziekenhuis.

Stichting Bravis ziekenhuis is geregistreerd onder KvK-nummer: 62350080.

Grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZi, de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving RJ 655 en titel 9 BW2.

Continuïteitsveronderstelling

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Vergelijkende cijfers

De vergelijkende cijfers zijn aangepast in verband met wijzigingen in het opslag percentage sociale lasten ten aanzien van personele verplichtingen en voorzieningen. Als gevolg hiervan zijn de cijfers 2016 als volgt aangepast:

BALANS	Jaarrekening 2016 x € 1.000	Aanpassing x € 1.000	Vergelijkende cijfers 2016 in jaarrekening 2017 x € 1.000
Groepsvermogen	48.167	-2.148	46.019
Voorzieningen	12.972	128	13.100
Kortl. schulden	82.288	2.020	84.308
RESULTATENREKENING			
Personeelskosten	132.442	231	132.673
<i>Bedrijfsresultaat</i>	8.590	231	8.359
<i>Resultaat voor belastingen</i>	4.650	231	4.419
<i>Resultaat na belastingen</i>	4.654	231	4.423
Resultaat boekjaar	4.596	231	4.365

Schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Consolidatie

In de geconsolideerde jaarrekening van Stichting Bravis ziekenhuis zijn de financiële gegevens verwerkt van de tot de groep behorende maatschappijen en andere rechtspersonen waarop overwegende zeggenschap kan worden uitgeoefend of waarover de centrale leiding wordt gevoerd.

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld met toepassing van de grondslagen voor de waardering en de resultaatbepaling van Stichting Bravis ziekenhuis.

Gegevens van geconsolideerde maatschappijen die andere grondslagen hanteren, zijn omgerekend naar de grondslagen van de rechtspersoon. Alleen wegens gegronde en in de toelichting vermelde redenen zijn in de geconsolideerde jaarrekening afwijkende grondslagen gehanteerd.

Intercompany-transacties, intercompany-winsten en onderlinge vorderingen en schulden tussen groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen worden geëlimineerd, voor zover de resultaten niet door transacties met derden buiten de Groep zijn gerealiseerd. Ongerealiseerde verliezen op intercompany-transacties worden ook geëlimineerd tenzij er sprake is van een bijzondere waardevermindering. Waarderingsgrondslagen van groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen zijn waar nodig gewijzigd om aansluiting te krijgen bij de geldende waarderingsgrondslagen voor de Groep.

5.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

De in de consolidatie begrepen stichtingen en vennootschappen zijn:

- Stichting Bravis ziekenhuis te Roosendaal en Bergen op Zoom;
- Bravis Zorg B.V. te Bergen op Zoom (100%);
- Stichting Beheer Boerhaaveplein te Bergen op Zoom (100%);
- Bariatrisch Centrum Zuid West Nederland B.V. te Bergen op Zoom (100%);
- Dermatologisch Centrum Zuid West Nederland B.V. te Bergen op Zoom (51,44%);
- Stichting Pathologisch en Cytologisch Laboratorium West-Brabant te Bergen op Zoom (100%);
- Paramedisch Centrum Zuid West Nederland B.V. te Roosendaal (100%).

Op grond van artikel 8 lid 3 RJZ blijven steunstichtingen buiten de consolidatie. Dit betreft Vriendenstichting Bravis.

De volgende stichtingen en vennootschappen zijn buiten de consolidatie gebleven:

- Poliklinische Apotheek Franciscus Roosendaal B.V. te Roosendaal (45%);
- Poliklinische Apotheek Franciscus Roosendaal C.V. te Roosendaal (50%);
- Poliklinische Apotheek Lievensberg B.V. te Bergen op Zoom (50%);
- Microvida C.V. te Roosendaal (36% kapitaalbelang);
- Coöperatie Qocon U.A. (lid).

Zeggenschap in deze stichtingen en vennootschappen zijn bepaald op basis van het aandeel in het kapitaalbelang en wordt derhalve gezamenlijk uitgeoefend.

Deze stichtingen en vennootschappen zijn niet meegenomen in de consolidatie aangezien deze niet van belang zijn voor het vereiste inzicht en van te verwaarlozen betekenis zijn op het geheel.

Verbonden rechtspersonen

Alle groepsmaatschappijen, zoals opgenomen in de paragraaf consolidatie, evenals de deelnemingen toegelicht onder de toelichting op de financiële vaste activa worden aangemerkt als verbonden partij. Transacties tussen deze partijen worden in de consolidatie geëlimineerd. Er hebben zich geen transacties met verbonden partijen voorgedaan op niet-zakelijke grondslag.

Qocon is een samenwerkingsverband waarin Bravis participeert met 1^e lijnsverloskundigen, kraamzorginstellingen en gynaecologen van het Bravis ziekenhuis. Dit om het vernieuwende concept van 'integrale geboortezorg' binnen het regionale zorgnetwerk te kunnen faciliteren.

Aan het nieuwe samenwerkingsverband werken negen verloskundigenpraktijken mee, vijf kraamzorgorganisatie en de gynaecologen, kinderartsen en klinisch verloskundigen van het Bravis ziekenhuis. De deelnemende verloskundige praktijken zijn: Verloskundigen Bergen op Zoom, BIB, Sifra, Verloskundigen zuidwesthoek, Artemis, Verloskundig centrum Roos, Duna Lus, Verloskundigen voor Jou en Verloskundigen Reimerswaal. De deelnemende kraamzorg instellingen: Homecare, Lunavi Kraamzorg, Dé Provinciale kraamzorg, kraamzorg DAT en Allergo.

Met ingang van 2017 kunnen zorgverzekeraars 'integrale geboortezorg' als totaalpakket via Qocon inkopen (in plaats van separate contractering van verloskundigen en ziekenhuizen). Gynaecologen en verloskundigen met een samenwerkingsverband krijgen vanaf het begin van de zwangerschap één tarief voor het hele zorgtraject. De administratieve verwerking van deze nieuwe declaratiesystematiek is in ontwikkeling en zal naar verwachting eind 2018 volledig zijn ingericht door Qocon. Deze declaraties dienen in de tussentijd via Qocon in een integraal tarief gedeclareerd te worden bij de zorgverzekeraars. Deze nog te verwerken declaraties zijn niet separaat opgenomen als vordering op het samenwerkingsverband Qocon of verbonden partijen, maar als onderdeel van de reguliere vorderingen. De opbrengsten inzake integrale geboortezorg zijn conform afspraken met zorgverzekeraars verantwoord in de jaarrekening van Bravis.

5.1.4.2 Grondslagen van waardering van activa en passiva

Activa en passiva

De algemene grondslag voor de waardering van de activa en passiva is de verkrijgingsprijs- of de vervaardigingsprijs. Voor zover niet anders vermeld, worden activa en passiva opgenomen voor de geamortiseerde kostprijs.

Toelichtingen op posten in de balans, resultatenrekening en kasstroomoverzicht zijn in de jaarrekening genummerd.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de stichting zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs onder aftrek van cumulatieve afschrijvingen en cumulatieve bijzondere waardeverminderingen.

De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur. Op bedrijfsterreinen en op vaste activa in ontwikkeling en vooruitbetalingen op materiële vaste activa wordt niet afgeschreven.

5.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

5.1.4.1 Algemeen

De materiële vaste activa waarvan de instelling krachtens een financiële leaseovereenkomst de economische eigendom heeft, worden geactiveerd. De uit de financiële leaseovereenkomst voortkomende verplichting wordt als schuld verantwoord. De in de toekomstige leasetermijnen begrepen interest wordt gedurende de looptijd van de financiële leaseovereenkomst ten laste van het resultaat gebracht.

Voor zover subsidies of daaraan gelijk te stellen vergoedingen zijn ontvangen als eenmalige bijdrage in de afschrijvingskosten, zijn deze in mindering gebracht op de investeringen.

Voor de kosten van periodiek groot onderhoud wordt een voorziening gevormd. Deze voorziening is opgenomen onder de overige voorzieningen aan de passiefzijde van de balans. De uitgaven voor groot onderhoud worden ten laste gebracht van deze voorziening.

Financiële vaste activa

Deelnemingen in groepsmaatschappijen en overige deelnemingen waarin invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd volgens de nettovermogenswaardemethode. Invloed van betekenis wordt in ieder geval verondersteld aanwezig te zijn bij het kunnen uitbrengen van 20% of meer van de stemrechten. De nettovermogenswaarde wordt berekend volgens de grondslagen die gelden voor deze jaarrekening; voor deelnemingen waarvan onvoldoende gegevens beschikbaar zijn voor aanpassing aan deze grondslagen, wordt uitgegaan van de waarderingsgrondslagen van de desbetreffende deelneming. Indien de waardering van een deelneming volgens de nettovermogenswaarde negatief is, wordt deze op nihil gewaardeerd. Indien en voor zover Stichting Bravis ziekenhuis in deze situatie geheel of gedeeltelijk instaat voor de schulden van de deelneming, dan wel het stellige voornemen heeft de deelneming tot betaling van haar schulden in staat te stellen, wordt hiervoor een voorziening getroffen. Deelnemingen waarop geen invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Indien sprake is van een duurzame waardevermindering vindt waardering plaats tegen deze lagere waarde: afwaardering vindt plaats ten laste van de resultatenrekening.

Vorderingen op deelnemingen worden opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs, onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen.

Dividenden worden verantwoord in de periode waarin zij betaalbaar worden gesteld. Rentebaten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende post. Eventuele winsten of verliezen worden verantwoord onder de financiële baten en lasten.

Vaste activa - bijzondere waardeverminderingen

Vaste activa met een lange levensduur worden beoordeeld op bijzondere waardeverminderingen wanneer wijzigingen of omstandigheden zich voordoen die doen vermoeden dat de boekwaarde van een actief niet terugverdiend zal worden. De terugverdienmogelijkheid van activa die in gebruik zijn, wordt bepaald door de boekwaarde van een actief te vergelijken met de geschatte contante waarde van de toekomstige nettokasstromen die het actief naar verwachting zal genereren.

Wanneer de boekwaarde van een actief hoger is dan de geschatte contante waarde van de toekomstige kasstromen, worden bijzondere waardeverminderingen verantwoord voor het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde.

De opbrengstwaarde is gebaseerd op de geschatte verkoopprijs minus de geschatte kosten welke nodig zijn om de verkoop te realiseren.

De impairmenttoets

De impairment is berekend op (geconsolideerd) niveau van Stichting Bravis ziekenhuis voor het jaar 2017, welke niet heeft geleid tot een afwaardering.

Vaste activa met een lange levensduur worden beoordeeld op bijzondere waardeverminderingen wanneer wijzigingen of omstandigheden zich voordoen die doen vermoeden dat de boekwaarde van een actief niet terugverdiend zal worden. Als dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief geschat. De realiseerbare waarde is de hoogste van de bedrijfswaarde en de opbrengstwaarde. De terugverdienmogelijkheid van activa die in gebruik zijn, wordt bepaald door de boekjaren van een actief te vergelijken met de opbrengstwaarde of de bedrijfswaarde zijnde de geschatte contante waarde van de toekomstige netto kasstromen die het actief naar verwachting zal genereren. Wanneer de boekwaarde van een actief hoger is dan de geschatte contante waarde van de toekomstige kasstromen, worden bijzondere waardeverminderingen verantwoord voor het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde. De opbrengstwaarde is gebaseerd op de geschatte verkoopprijs minus de geschatte kosten welke nodig zijn om de verkoop te realiseren.

Vervreemding van vaste activa

Voor verkoop beschikbare activa worden gewaardeerd tegen boekwaarde of lagere opbrengstwaarde.

Vorraden

Vorraden zijn gewaardeerd tegen gemiddelde inkooprijzen gebaseerd op de laatst bekende inkooprijzen.

Indien de opbrengstwaarde lager is dan de kostprijs, worden voorraden gewaardeerd tegen opbrengstwaarde.

De opbrengstwaarde is gebaseerd op de geschatte verkoopprijs minus de geschatte kosten welke nodig zijn om de verkoop te realiseren. Een voorziening voor incourantheid wordt niet noodzakelijk geacht.

5.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

5.1.4.2 Grondslagen van waardering van activa en passiva

Financiële instrumenten

Met betrekking tot vorderingen en schulden worden geen financiële derivaten met betrekking tot rente risico gecontracteerd. Vorderingen verstrekt aan maatschappijen en participanten waarin wordt deelgenomen worden allen verleend aan partijen waarvan geen historie van wanbetaling bekend is.

Bij voorkeur wordt gebruik gemaakt van meerdere banken om over meerdere kredietfaciliteiten te kunnen beschikken. Voorzover noodzakelijk, worden nadere zekerheden verstrekt aan de bank voor beschikbare kredietfaciliteiten. Met betrekking tot de vorderingen door zorgverzekeraars wordt het risico als laag gezien.

Stichting Bravis ziekenhuis loopt renterisico over de rentedragende vorderingen (met name onder financiële vaste activa en liquide middelen) en rentedragende langlopende en kortlopende schulden (waaronder schulden aan kredietinstellingen).

Voor vorderingen en schulden met variabele renteaftspraken loopt Stichting Bravis ziekenhuis risico ten aanzien van toekomstige kasstromen; met betrekking tot vastrentende vorderingen en schulden loopt Stichting Bravis ziekenhuis risico's over de reële waarde als gevolg van wijzigingen in de marktrente.

Met betrekking tot de vorderingen en schulden worden geen financiële derivaten met betrekking tot afdekking van het renterisico gecontracteerd.

Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten

Het onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten wordt gewaardeerd tegen de opbrengstwaarde van het tussentijds afgeleide product. Bij deze methode wordt bepaald wat de omzetwaarde van het product is als het product gegeven de gerealiseerde verrichtingen / zorgactiviteiten op het moment van bepaling van het onderhanden werk ook daadwerkelijk wordt afgesloten. Het onderhanden werk wordt verhoogd met uitval-producten van geopende DBC's per 31-12-2017. De uitval hiervan wordt gewaardeerd op basis van de kostenmethode. Het onderhanden werk uit hoofde van DBC's GGZ / PAAZ wordt gewaardeerd op basis van de verwachte opbrengst die gebaseerd is op de gemiddelde opbrengst van de bestede tijd en de verblijfsdagen overeenkomstig de normen van de NZa. Uitval op onderhanden werk en uitval op nog te factureren wordt gewaardeerd tegen 50% van de kostenmethode, welke op basis van backtesting in lijn ligt met de werkelijke realisatie voorgaande jaren tegen directe opbrengstwaarde.

Voorzieningen voor verwachte verliezen worden genomen in de periode waarin komt vast te staan dat er sprake is van verliesgevend DBC's, en worden in mindering gebracht op de post onderhanden werk. Verder zijn op de post onderhanden werk ontvangen vooruitbetalingen van zorgverzekeraars in het kader van DBC's in mindering gebracht.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Vorderingen worden na eerste verwerking opgenomen voor de geamortiseerde kostprijs (nominale waarde). Een voorziening wordt getroffen op de vorderingen op grond van verwachte oninbaarheid. Het saldo van deze voorziening is bepaald door op balansdatum de openstaande vorderingen te beoordelen op mogelijke oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en direct opeisbare deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Voor het genoten rekening-courantkrediet wordt een rentevergoeding betaald gebaseerd op de éénmaands EURIBOR plus een opslag.

Voorzieningen

Algemeen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de contante waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen. Periodieke toename van de voorzieningen is gepresenteerd als een dotatie aan de voorziening. De gehanteerde disconteringsvoet bedraagt 2% (2016: 2%). Wanneer verplichtingen naar verwachting door een derde zullen worden vergoed, wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen indien het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting.

Voorziening groot onderhoud

De voorziening groot onderhoud wordt gevormd voor verwachte kosten inzake periodiek onderhoud van panden, installaties, e.d., gebaseerd op een meerjaren onderhoudsplan. De voorziening is gebaseerd op contante waarde. De gehanteerde disconteringsvoet bedraagt 2%.

5.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

5.1.4.2 Grondslagen van waardering van activa en passiva

Voorziening jubileumverplichtingen

De jubileumvoorziening betreft een voorziening voor toekomstige jubileumuitkeringen. De voorziening betreft de contante waarde van de in de toekomst uit te keren jubileumuitkeringen. De berekening is gebaseerd op gedane toezeggingen, blijfkans en leeftijd. De gehanteerde disconteringsvoet bedraagt 2%.

Voorziening persoonlijk budget levensfase (zonder toerekening aan jaren)

De voorziening persoonlijk budget levensfase (PLB) betreft een voorziening uit hoofde van een CAO verplichting in het kader van de overgangsregeling 45+. Het persoonlijk budget levensfase kwalificeert als een beloning met opbouw van rechten. De voorziening betreft de contante waarde van de in de toekomst eenmalig uit te keren PLB-uren. De berekening is gebaseerd op de CAO-bepalingen, blijfkans en leeftijd. De gehanteerde disconteringsvoet bedraagt 2%.

Voorziening aansprakelijkheid

De voorziening aansprakelijkheid wordt gevormd voor verwachte kosten inzake het onder de eigen risico vallende schadebetalingen.

Voorziening langdurig zieken

Voor langdurig zieken is een voorziening gevormd op basis van de contante waarde van de verwachte loonkosten in de eerste twee jaren van de arbeidsongeschiktheid (voor medewerkers die naar verwachting niet zullen terugkeren in het arbeidsproces), voorzover deze na 31 december 2017 vallen, gebaseerd op 100% gedurende het eerste jaar en 70% gedurende het tweede jaar. De gehanteerde disconteringsvoet bedraagt 2%.

Voorziening ORT over verlof oude jaren

De voorziening ORT over verlof oude jaren is gebaseerd op de te verwachten financiële effecten inzake de afwikkeling van de ORT over verlof van oude jaren.

Schulden

Onder de langlopende schulden worden schulden opgenomen met een resterende looptijd van meer dan één jaar. De kortlopende schulden hebben een verwachte looptijd van maximaal één jaar. De schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De actuele waarde van de schulden wijkt niet af van de reële waarde.

5.1.4.3 Grondslagen van resultaatbepaling

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de baten en de lasten over het verslagjaar, met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderingsgrondslagen.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben, uitgaande van historische kosten. Verliezen worden verantwoord als deze voorzienbaar zijn; baten worden verantwoord als deze gerealiseerd zijn.

Baten (waaronder nagekomen budgetaanpassingen) en lasten uit voorgaande jaren die in dit boekjaar zijn geconstateerd, worden aan dit boekjaar toegerekend.

Opbrengsten

De opbrengsten uit dienstverlening worden verantwoord naar rato van de verrichte prestaties, gebaseerd op de verrichte diensten tot aan de balansdatum en in verhouding tot in totaal te verrichten diensten (onder de voorwaarde dat het resultaat betrouwbaar kan worden geschat, dit indien aan de volgende voorwaarden is voldaan: a. het bedrag kan op betrouwbare wijze worden bepaald; b. waarschijnlijke economische voordelen; c. de mate waarin de dienstverlening op de balansdatum is verricht kan op betrouwbare wijze worden bepaald; en d. gemaakte kosten en kosten die nog moeten worden gemaakt kunnen betrouwbaar worden bepaald; als dat niet kan dan opbrengsten slechts verwerken tot het bedrag van de kosten van de dienstverlening). De met de opbrengsten samenhangende lasten worden toegerekend aan de periode waarin de baten zijn verantwoord.

Specifieke aandachtspunten jaarrekening 2017 medisch specialistische zorg

Rechtmatigheidscontroles

Stichting Bravis ziekenhuis heeft de over de uitkomsten van het zelfonderzoek 2016 finale overeenstemming bereikt met de zorgverzekeraars. De uitkomsten van de onderhandelingen hierover met de zorgverzekeraars zijn verwerkt in deze jaarrekening en dit heeft niet geleid tot materiële wijzigingen van de in de jaarrekening 2016 opgenomen nuanceringen.

De NFU, NVZ en ZN hebben de Handreiking Rechtmatigheidsonderzoek MSZ 2017 gepubliceerd.

Door de NZa is niet bevestigd dat deze handreiking in overeenstemming is met publiekrechtelijke regelgeving, waarmee een inherent risico blijft bestaan.

5.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

5.1.4.3 Grondslagen van resultaatbepaling

Deze rechtmatigheidscontroles worden beoordeeld door de representerende zorgverzekeraars. Op basis van dit oordeel zullen alle verzekeraars gezamenlijk over de rechtmatigheid van de facturatie 2017 concluderen.

De instelling heeft op basis van een risicoanalyse onderzoek verricht naar de risico's die voor Stichting Bravis ziekenhuis materieel zijn. In deze risicoanalyse zijn de uitkomsten van eerder uitgevoerde aanvullende omzetonderzoeken en beschikbare overige in- en externe controles betrokken. Ook is een inschatting gemaakt van de DCM-controles over 2016 respectievelijk 2017 op basis van eigen tooling en met behulp van Casemix.

Daarnaast is Stichting Bravis ziekenhuis bezig op basis van deze handreiking een onderzoek inzake 2017 uit te voeren. De voorlopige uitkomsten zijn betrokken bij het opstellen van deze jaarrekening en het inschatten van de risico's die voortvloeien uit geconstateerde onjuiste registraties en/of declaraties, rekening houdende met de contractafspraken met zorgverzekeraars. Naar verwachting volgt in het najaar 2018 uitsluitel over dit onderzoek.

Dit kan naar verwachting van de raad van bestuur van Stichting Bravis ziekenhuis leiden tot niet-materiële, nagekomen baten of lasten. Waar nodig heeft Stichting Bravis ziekenhuis nuanceringen geboekt.

Doelmatigheidscontroles over 2017 zullen door de zorgverzekeraars nog uitgevoerd (kunnen) worden. Stichting Bravis ziekenhuis gaat er van uit dat dit geen financieel effect met terugwerkende kracht heeft. Privaatrechtelijk heeft Stichting Bravis ziekenhuis geen afspraken terzake gemaakt met verzekeraars, anders dan verwerking van de aandachtspunten zoals opgenomen in het landelijke omzetonderzoek en het bepalen van de toekomstige handelswijze op nieuwe doelmatigheidsaspecten.

De uit de genoemde werkzaamheden en controles voortvloeiende beste inschatting van het financieel effect op de omzet en daarmee samenhangende posten is verwerkt in deze jaarrekening.

Toerekening van de contractafspraken

Stichting Bravis ziekenhuis heeft met de zorgverzekeraars voor 2017 schadelastafspraken op basis van plafondatafspraken gemaakt. Toerekening van de schadelastafspraken aan het boekjaar 2017 heeft plaatsgevonden op basis van een beste schatting van het voortgangpercentage ultimo 2017 in lijn met de Handreiking omzetverantwoording, rekening houdend met de verwachte effecten van het rechtmatigheidsonderzoek. Deze correcties zijn conform de Handreiking omzetverantwoording op de omzet 2017 in mindering gebracht en waar nodig verwerkt in de waardering van het onderhanden werk ultimo 2017.

De uiteindelijke uitkomsten zullen later blijken uit de afrekeningen met zorgverzekeraars. In deze jaarrekening is de beste inschatting van het financieel effect op de omzet en daarmee samenhangende posten verwerkt.

Ook afrekening van oude schadelastjaren met zorgverzekeraars kan nog tot nagekomen effecten leiden. Stichting Bravis ziekenhuis heeft de jaren tot en met 2014 volledig afgewikkeld met de zorgverzekeraars.

Overgangsregeling kapitaallasten

Stichting Bravis ziekenhuis heeft op basis van de beleidsregel Garantieregeling kapitaallasten 2013-2016 (BR/CU-2139) en de door de NZa beschikbaar gestelde formulieren berekend op welke suppletie Stichting Bravis ziekenhuis recht heeft. In de balans per ultimo 2017 is een bedrag van EUR 927 duizend als vordering opgenomen. Dit bedrag is toegewezen door de NZa op basis van de door Stichting Bravis ziekenhuis aangevraagde suppleties, waarmee de garantieregeling voor het Bravis ziekenhuis afloopt.

Opbrengsten PAAZ

In het kader van de omzetbepaling van de omzet PAAZ is de handreiking omzetbepaling curatieve GGZ gehanteerd. Hierbij is tevens rekening gehouden met de gemaakte plafondatafspraken met zorgverzekeraars.

Personele kosten

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de resultatenrekening voorzover ze verschuldigd zijn aan werknemers respectievelijk de belastingautoriteit.

Honoraria medisch specialisten

Ingevolge de invoering van integrale bekostiging per 1 januari 2015 behoren de honorariumvergoedingen voor medisch specialisten tot het opbrengstbegrip van de instelling. Baten uit hoofde van integrale bekostiging worden verantwoord wanneer deze zijn gerealiseerd. De afrekening door het ziekenhuis van de geleverde medische diensten door de medische specialisten vindt plaats op basis van de gemaakte afspraken tussen het ziekenhuis en het medisch specialistisch bedrijf. In de vergoeding zijn, indien daarover afspraken zijn gemaakt, kosten voor eigen rekening van medische specialisten verwerkt.

5.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

5.1.4.3 Grondslagen van resultaatbepaling

Pensioenen

Stichting Bravis ziekenhuis heeft voor haar werknemers een toegezegde pensioenregeling. Hiervoor in aanmerking komende werknemers hebben op de pensioengerechtigde leeftijd recht op een pensioen dat is gebaseerd op het gemiddeld verdiende loon berekend over de jaren dat de werknemer pensioen heeft opgebouwd bij Stichting Bravis ziekenhuis. De verplichtingen, die voortvloeien uit deze rechten van haar personeel, zijn ondergebracht bij het bedrijfstakpensioenfonds Zorg en Welzijn. Stichting Bravis ziekenhuis betaalt hiervoor premies waarvan de helft door de werkgever wordt betaald en de helft door de werknemer. De pensioenrechten worden jaarlijks geïndexeerd, indien en voor zover de dekkingsgraad van het pensioenfonds (het vermogen van het pensioenfonds gedeeld door haar financiële verplichtingen) dit toelaat. Per 1 januari 2015 gelden nieuwe regels voor pensioenfonds. Daarbij behoort ook een nieuwe berekening van de dekkingsgraad. De 'nieuwe' dekkingsgraad is het gemiddelde van de laatste twaalf dekkingsgraden. Door een gemiddelde te gebruiken, zal de dekkingsgraad nu minder sterk schommelen. In maart 2018 bedroeg de dekkingsgraad 99,8%. Het vereiste niveau van de dekkingsgraad is 127%. Het pensioenfonds verwacht volgens het herstelplan binnen 12 jaar hieraan te kunnen voldoen en voorziet geen noodzaak voor de aangesloten instellingen om extra stortingen te verrichten of om bijzondere premieverhogingen door te voeren. Stichting Bravis ziekenhuis heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in geval van een tekort bij het pensioenfonds, anders dan het effect van hogere toekomstige premies. Stichting Bravis ziekenhuis heeft daarom alleen de verschuldigde premies tot en met het einde van het boekjaar in de jaarrekening verantwoord.

Afschrijvingen op materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikname afgeschreven over de verwachte economische gebruiksduur. Op terreinen wordt niet afgeschreven. Indien een schattingswijziging plaats vindt van de toekomstige gebruiksduur, dan worden de toekomstige afschrijvingen hierop aangepast.

Financiële baten en lasten

De financiële baten en lasten betreffen van derden en groepsmaatschappijen ontvangen (te ontvangen) en aan derden en groepsmaatschappijen betaalde (te betalen) interest. Tevens is hieronder opgenomen het aandeel van de stichting in het resultaat van de op nettovermogenswaarde gewaardeerde deelnemingen danwel ontvangen dividenden van deelnemingen waarin geen invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid wordt uitgeoefend en waardeveranderingen van financiële vaste activa.

Overheidssubsidies

Overheidssubsidies worden aanvankelijk in de balans opgenomen als vooruitontvangen baten zodra er redelijke zekerheid bestaat dat zij zullen worden ontvangen en dat de groep zal voldoen aan de daaraan verbonden voorwaarden. Subsidies ter compensatie van door de groep gemaakte kosten worden systematisch als opbrengsten in de winst-en-verliesrekening opgenomen in dezelfde periode als die waarin de kosten worden gemaakt. Subsidies ter compensatie van de groep voor de kosten van een actief worden systematisch in de winst-en-verliesrekening opgenomen gedurende de gebruiksduur van het actief. Een krediet afgesloten tegen een lagere rente dan de markrente, wordt als schuld in de balans opgenomen waarbij waardering plaatsvindt zoals opgenomen onder Financiële instrumenten. Het verschil tussen het hogere ontvangen bedrag van het krediet en de boekwaarde bij eerste verwerking betreft het voordeel als gevolg van de lagere rente. Dit voordeel wordt verwerkt als overheidssubsidie.

Belastingen resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening

De belasting over het resultaat wordt berekend over het resultaat voor belastingen in de winst-en-verliesrekening, rekening houdend met beschikbare, fiscaal compensabele verliezen uit voorgaande boekjaren en vrijgestelde winstbestanddelen en na bijtelling van niet-afrekbare kosten.

Operationele leasing

Bij de stichting kunnen er leasecontracten bestaan waarbij een groot deel van de voor- en nadelen die aan de eigendom verbonden zijn, niet bij de stichting ligt. Deze leasecontracten worden verantwoord als operationele leasing. Leasebetalingen worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de winst-en-verliesrekening over de looptijd van het contract.

5.1.4.4 Grondslagen voor de opstelling van het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen.

Ontvangen en betaalde interest zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten.

De verkrijgingsprijs van de verworven groepsmaatschappij is opgenomen onder de kasstroom uit investeringsactiviteiten, voor zover betaling in geld heeft plaatsgevonden. De geldmiddelen die in de verworven groepsmaatschappij aanwezig zijn, zijn op de aankoopprijs in mindering gebracht. Transacties waarbij geen instroom of uitstroom van kasmiddelen plaatsvindt, waaronder financiële leasing, zijn niet in het kasstroomoverzicht opgenomen. De betaling van de leasetermijnen uit hoofde van het financiële leasingcontract zijn voor het gedeelte dat betrekking heeft op de aflossing als een uitgave uit financieringsactiviteiten aangemerkt en voor het gedeelte dat betrekking heeft op de interest als een uitgave uit operationele activiteiten.

5.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

5.1.4.3 Grondslagen van resultaatbepaling

5.1.4.5 Grondslagen voor gebeurtenissen na balansdatum

Gebeurtenissen die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum en die blijken tot aan de datum van het opmaken van de jaarrekening worden verwerkt in de jaarrekening.

Gebeurtenissen die geen nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum worden niet in de jaarrekening verwerkt. Als dergelijke gebeurtenissen van belang zijn voor de oordeelsvorming van de gebruikers van de jaarrekening, worden de aard en de geschatte financiële gevolgen ervan toegelicht in de jaarrekening.

5.1.4.6 Waarderingsgrondslagen WNT

Voor de uitvoering van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de (semi)publieke sector (WNT) heeft de stichting zich gehouden aan de Beleidsregel toepassing WNT en deze als normenkader bij het opmaken van deze jaarrekening gehanteerd.

5.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

ACTIVA

1. Materiële vaste activa

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
	€	€
Bedrijfsgebouwen en terreinen	114.337.745	106.731.167
Machines en installaties	17.290.806	20.038.615
Andere vaste bedrijfsmiddelen, technische en administratieve uitrusting	43.392.139	46.288.996
Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa	1.556.985	4.668.951
Totaal materiële vaste activa	<u><u>176.577.675</u></u>	<u><u>177.727.729</u></u>
<i>Het verloop van de materiële activa in het verslagjaar is als volgt weer te geven:</i>	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Boekwaarde per 1 januari	177.727.729	179.549.765
Bij: investeringen	21.880.749	20.981.303
Af: afschrijvingen	23.030.803	22.803.339
Af: desinvesteringen	0	0
Boekwaarde per 31 december	<u><u>176.577.675</u></u>	<u><u>177.727.729</u></u>

Toelichting:

Voor een nadere specificatie van het verloop van de materiële vaste activa per activagroep wordt verwezen naar het mutatieoverzicht onder 5.1.6.
De vaste activa zijn als zekerheid gesteld voor de langlopende schulden. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar het overzicht van de langlopende leningen in bijlage 5.1.8.
Er bestaan geen beperkingen op het eigendom van de opgenomen activa.

2. Financiële vaste activa

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
	€	€
Deelnemingen in overige verbonden maatschappijen	1.068.578	464.772
Andere deelnemingen	304.061	439.455
Overige vorderingen	23.098	71.134
Totaal financiële vaste activa	<u><u>1.395.737</u></u>	<u><u>975.361</u></u>
<i>Het verloop van de financiële vaste activa is als volgt:</i>	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Boekwaarde per 1 januari	975.361	693.679
Kapitaalstortingen	612.000	
Resultaat deelnemingen	306.412	186.994
Ontvangen dividend	-450.000	-150.000
Mutatie / afwaardering	0	292.724
Rente lease	-48.036	-48.036
Boekwaarde per 31 december	<u><u>1.395.737</u></u>	<u><u>975.361</u></u>

Toelichting:

Voor een nadere specificatie van het verloop van de financiële vaste activa per activagroep wordt verwezen naar het mutatieoverzicht onder 5.1.7.

Toelichting op belangen in andere rechtspersonen of vennootschappen:

<u>Naam en rechtsvorm en woonplaats rechtspersoon</u>	<u>Kernactiviteit</u>	<u>Verschaft kapitaal</u>	<u>Kapitaalbelang (in %)</u>	<u>Eigen vermogen</u>	<u>Resultaat</u>
		€		€	€
Rechtstreekse kapitaalbelangen >= 20%:					
Poliklinische Apotheek Lievensberg B.V.	Apothekersdiensten	9.000	50%		82.828 (2016)
			50%	248.156 (2017)	108.978 (2017)
Poliklinische Apotheek Franciscus Rosendaal B.V.	Apothekersdiensten	8.100	45%	6.624	0
Volledig aansprakelijk vennoot van VoF of C.V.:					
Poliklinische Apotheek Franciscus Rosendaal C.V.	Apothekersdiensten	0	50%	201.800	250.000
				456.580	441.806

Toelichting:

Het verschaft kapitaal, eigen vermogen en het resultaat in bovenstaand overzicht, is opgenomen naar rato van het kapitaalbelang.

5.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

ACTIVA

3. Voorraden

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
	€	€
Magazijnvoorraad	1.255.385	1.379.031
Voorraad OK	1.607.598	2.111.868
Voorraad lab	459.910	640.540
Voorraad apotheek	1.750.232	1.731.835
Voorraad röntgen	302.722	266.234
Totaal voorraden	<u>5.375.847</u>	<u>6.129.508</u>

Toelichting:

Een voorziening voor incurante voorraden wordt per 31-12-2017 niet noodzakelijk geacht. Op de voorraden is pandrecht gevestigd als zekerheid gesteld voor de langlopende schulden.

4. Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
	€	€
Onderhanden werk DBC's / DBC-zorgproducten	33.433.498	32.556.441
Onderhanden werk DBC's / DBC-zorgproducten PAAZ	2.784.703	2.828.215
Af: ontvangen voorschotten	-31.131.631	-31.488.358
Totaal onderhanden werk	<u>5.086.570</u>	<u>3.896.298</u>

Toelichting:

Deze onderhanden werk positie heeft betrekking op de Diagnose Behandeling Combinaties (DBC's). Het opgenomen onderhanden werk en ontvangen voorschotten van verzekeraars zijn opgenomen tegen integraal tarief. De onderhanden werk positie omvat zowel DBC's waarvan in 2017 landelijke maximumprijzen zijn vastgesteld (A-segment), als DBC's waarover vrij onderhandeld kan worden met zorgverzekeraars (B-segment).

5. Debiteuren en overige vorderingen

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
	€	€
Vorderingen op debiteuren	42.270.099	41.106.427
Nog te factureren omzet DBC's / DBC-zorgproducten	2.959.490	1.842.549
Overige vorderingen:		
Vorderingen op participanten en maatschappijen waarin wordt deelgenomen	152.695	0
Vordering garantieregeling kapitaallasten	927.287	926.599
Vooruitbetaalde bedragen en vooruitontvangen facturen	3.878.484	3.558.940
Nog te ontvangen bedragen:		
Nog te ontvangen van personeel	135.678	160.365
Nog te ontvangen BTW	420.766	209.764
Nog te ontvangen subsidies	789.364	630.351
Diverse nog te ontvangen bedragen	0	0
Overige overlopende activa	1.194.693	1.308.958
Totaal debiteuren en overige vorderingen	<u>52.728.556</u>	<u>49.743.953</u>

Toelichting:

De voorziening die in aftrek op de vorderingen is gebracht, bedraagt € 642.500 (2016: € 387.500). Het saldo van deze voorziening is bepaald door op balansdatum de openstaande posten te beoordelen op mogelijke oninbaarheid.

In de overige vorderingen zijn geen bedragen begrepen met een resterende looptijd langer dan 1 jaar.

6. Liquide middelen

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
	€	€
Bankrekeningen	23.129.487	43.164.477
Kassen	7.951	6.098
Totaal liquide middelen	<u>23.137.438</u>	<u>43.170.575</u>

Toelichting:

De afname van de liquide middelen wordt veroorzaakt doordat in 2017 betalingen van schadelastafrekeningen voorgaande jaren aan zorgverzekeraars hebben plaatsgevonden en betalingen ten aanzien van investeringen in de bouw.

5.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

PASSIVA

7. Groepsvermogen

Het groepsvermogen bestaat uit de volgende componenten:

	<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
	€	€
Kapitaal	135	135
Algemene en overige reserves	50.347.405	46.076.199
Aandeel derden	78.122	-57.377
Totaal groepsvermogen	<u>50.425.662</u>	<u>46.018.957</u>

Kapitaal

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>Saldo per 1-jan-2017</u>	<u>Resultaat- bestemming</u>	<u>Overige mutaties</u>	<u>Saldo per 31-dec-2017</u>
	€	€	€	€
Kapitaal	135	0	0	135
Totaal kapitaal	<u>135</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>135</u>

Algemene en overige reserves

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>Saldo per 1-jan-2017</u>	<u>Resultaat- bestemming</u>	<u>Overige mutaties</u>	<u>Saldo per 31-dec-2017</u>
	€	€	€	€
Algemene reserves:				
Algemene reserves	2.158.789	0	0	2.158.789
Reserve aanvaardbare kosten:				
Reserve aanvaardbare kosten	43.917.410	4.271.206	0	48.188.616
Totaal algemene en overige reserves	<u>46.076.199</u>	<u>4.271.206</u>	<u>0</u>	<u>50.347.405</u>

Aandeel derden

Aandeel derden

<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
€	€
<u>78.122</u>	<u>-57.377</u>

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>Saldo per 1-jan-2017</u>	<u>Toevoeging</u>	<u>Overige mutaties</u>	<u>Saldo per 31-dec-2017</u>
	€	€	€	€
Kapitaal aandeel derden	-57.377	135.499	0	78.122
Totaal kapitaal aandeel derden	<u>-57.377</u>	<u>135.499</u>	<u>0</u>	<u>78.122</u>

Toelichting:

Het aandeel derden bestaat uit het belang van de dermatologen in Dermatologisch Centrum Zuid-West Nederland B.V.
Het aandeel van de dermatologen bedraagt 48,56%.

Overzicht van het totaalresultaat van de instelling

	<u>31-dec-2017</u>	<u>31-dec-2016</u>
	€	€
Geconsolideerd netto-resultaat (na belastingen) toekomend aan de instelling	4.271.206	4.364.725
Herwaardering materiële vaste activa	0	0
Af: Gerealiseerde herwaardering ten laste van het eigen vermogen	<u>0</u>	<u>0</u>
Totaal van de rechtstreekse mutaties in het eigen vermogen van de instelling als onderdeel van het groepsvermogen	0	0
Totaalresultaat van de instelling	<u>4.271.206</u>	<u>4.364.725</u>

5.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

PASSIVA

8. Voorzieningen

<i>Het verloop is als volgt weer te geven:</i>	Saldo per 1-jan-2017	Dotatie	Onttrekking	Vrijval	Saldo per 31-dec-2017
	€	€	€	€	€
Voorziening groot onderhoud	6.296.582	1.546.385	1.010.934		6.832.033
Voorziening jubilea	2.545.968	297.167	183.548	31.239	2.628.348
Voorziening PLB	562.455	73.484	195.800	9.139	431.000
Voorziening aansprakelijkheid	2.011.748	217.122	0		2.228.870
Voorziening langdurig zieken	482.925	343.812	301.737		525.000
Voorziening onregelmatigheidstoeslag	1.200.000	0	166.181	655.523	378.296
Totaal voorzieningen	13.099.678	2.477.970	1.858.200	695.901	13.023.547

Toelichting in welke mate (het totaal van) de voorzieningen als langlopend moeten worden beschouwd:

	31-12-2017
	€
Kortlopend deel van de voorzieningen (< 1 jr.)	4.573.571
Langlopend deel van de voorzieningen (> 1 jr.)	8.449.976
Hiervan langlopend (> 5 jr)	2.696.037

Toelichting per categorie voorziening:

Voorziening groot onderhoud

De voorziening groot onderhoud is gevormd ter dekking van het geplande groot onderhoud in de komende jaren. In 2016 is er een nieuw tienjarig onderhoudsplan opgesteld. In 2017 is er voor het pand Vijfhuizenberg 56 een voorziening gevormd. De jaarlijkse dotatie aan de onderhoudsvoorziening bedraagt: € 1.546.385.

Voorziening jubilea

De voorziening jubilea is gevormd ter dekking van de verplichtingen uit hoofde van toekomstige jubileumuitkeringen overeenkomstig de bepalingen in de RJ Richtlijn 271. Dit betekent dat in de balans de contante waarde van deze verplichtingen is opgenomen. Bij de jaarlijkse berekening van deze contante waarde wordt rekening gehouden met de leeftijdsopbouw van het dan aanwezige personeelsbestand, de hoogte van de uitkeringen, toekomstige salarisstijgingen en de geschatte kans dat van deze uitkeringen gebruik wordt gemaakt. De gehanteerde disconteringsvoet bedraagt 2%.

Voorziening PLB uren

De voorziening persoonsgebonden levensfasebudget (PLB) is gevormd ter dekking van de toekomstige kosten van de overgangsregeling in de CAO ziekenhuizen (opgenomen in de artikelen 13.2.3 van de CAO). Deze overgangsregeling voorziet in de eenmalige toekenning van extra PLB uren voor werknemers bij het bereiken van de leeftijd van 55 jaar. Bij de bepaling van de hoogte van deze voorziening is rekening gehouden met de salariering van de betreffende werknemers inclusief een opslag voor sociale lasten. In de balans is de contante waarde van deze verplichting opgenomen. De gehanteerde disconteringsvoet bedraagt 2%.

Voorziening aansprakelijkheid

De voorziening aansprakelijkheid wordt gevormd voor verwachte kosten inzake het onder de eigen risico vallende schadebetalingen. De hoogte van de voorziening per ultimo 2017 is vastgesteld op basis van de door de verzekeringsmaatschappij verstrekte opgave van de nog te verwachten kosten voor Stichting Bravis ziekenhuis.

Voorziening langdurig zieken

De voorziening langdurig zieken strekt tot dekking van de kosten betrekking hebbend op de eerste twee jaar ziektewet en de WIA.

Voorziening onregelmatigheidstoeslag

De voorziening onregelmatigheidstoeslag is gevormd met betrekking tot de nog lopende discussie over nabetaling onregelmatigheidstoeslag over de jaren 2012 t/m 2014. In het jaar 2017 heeft uitbetaling plaatsgevonden en is in verband met de netto verstrekking een deel van het jaar 2012, 2013 en 2014 vrijgevallen in 2017.

9. Langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)

<i>De specificatie is als volgt:</i>	31-12-2017	31-12-2016
	€	€
Schulden aan banken	127.094.015	138.013.203
Overige langlopende schulden	54.538	203.278
Totaal langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)	127.148.553	138.216.481

<i>Het verloop is als volgt weer te geven:</i>	2017	2016
	€	€
Stand per 1 januari	149.433.159	129.277.776
Bij: nieuwe leningen	0	31.300.000
Af: aflossingen	11.216.674	11.144.618
Stand per 31 december	138.216.485	149.433.158
Af: aflossingsverplichting komend boekjaar	11.122.470	11.216.677
Stand langlopende schulden per 31 december	127.094.015	138.216.481

5.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS**PASSIVA**

Toelichting in welke mate (het totaal van) de langlopende schulden als langlopend moeten worden beschouwd:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Kortlopend deel van de langlopende schulden (< 1 jr.), aflossingsverplichtingen	11.122.470	11.216.677
Langlopend deel van de langlopende schulden (> 1 jr.) (balanspost)	127.094.015	138.216.481
Hiervan langlopend (> 5 jr)	64.891.271	74.806.312

For een nadere toelichting op de langlopende schulden wordt verwezen naar de bijlage Overzicht langlopende schulden onder 5.1.8. De aflossingsverplichtingen 2017 zijn verantwoord onder de kortlopende schulden.

Toelichting:

Van het totaal van de schulden aan banken is 80% onder borging van het Waarborgfonds voor de Zorgsector (WfZ) gebracht.

De post Overige langlopende schulden bestaat uit twee financial leaseverplichtingen die in 2008 zijn aangegaan inzake de financiering van de warmtekrachtkoppeling van het ziekenhuis. De eerste leaseverplichting is aangegaan per 1 januari 2008 voor een looptijd van 8,5 jaren. De tweede financial leaseverplichting is aangegaan per 30 november 2008 met een totale duur van 9,75 jaren.

10. Overige kortlopende schulden

De specificatie is als volgt:

	<u>31-12-2017</u>	<u>31-12-2016</u>
	€	€
Crediteuren	12.351.728	7.112.992
Aflossingsverplichtingen langlopende leningen	11.122.470	11.216.677
Belastingen en sociale premies	6.752.588	6.132.901
Schulden terzake pensioenen	236.553	1.499.360
Nog te betalen salarissen	39.727	102.976
Vakantiegeld	4.485.424	4.410.075
Vakantiedagen	3.622.809	2.595.242
PLB uren	14.902.127	14.336.300
Schulden uit hoofde van honorariumplafond	0	0
Honoraria medische specialisten	3.128.148	6.396.271
Overige schulden:		
Schulden op participanten en maatschappijen waarin wordt deelgenomen	19.250	11.451
Nog te betalen kosten:		
Intrest	1.412.564	1.410.017
Diversen nog te betalen kosten	3.110.981	3.441.630
Vooruitontvangen opbrengsten:		
Subsidies	334.214	27.920
Overige overlopende passiva	12.185.478	25.614.496
Totaal overige kortlopende schulden	<u>73.704.061</u>	<u>84.308.308</u>

Toelichting:

Onder de overige overlopende passiva zijn opgenomen de schadelastcorrecties met zorgverzekeraars. De afname van deze post in 2017 wordt veroorzaakt doordat er in 2017 betalingen zijn gedaan over voorgaande jaren.

Per 14 januari 2016 is er een kredietovereenkomst gesloten tussen Stichting Bravis ziekenhuis, ABN AMRO N.V., Coöperatieve Rabobank U.A., ABN AMRO Lease N.V. en De Lage Landen Financial Services B.V. om het bestaande kredietarrangement te herstructureren.

De kredietfaciliteit in rekening-courant bedraagt vanaf 31 december 2016 EUR 25 miljoen.

De verstrekte zekerheden van de kredietfaciliteit luiden als volgt:

- Pandrecht eerste in rang op vorderingen, verzekeringspolissen, bankrekeningen;
- Hypotheek eerste in rang op onroerende zaken (eigendomsrecht, erfpachtsrecht en/of opstalrecht);
- Vuisloos pandrecht tweede in rang op alle roerende zaken (waaronder voorraden, bedrijfsinventaris en machines);
- Debt Service Coverage Ratio;
- Solvabiliteitsratio.

5.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

PASSIVA

11. Financiële instrumenten

Algemeen

De instelling maakt in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van uiteenlopende financiële instrumenten die de instelling blootstellen aan markt- en/of kredietrisico's. Deze betreffen financiële instrumenten die in de balans zijn opgenomen.

De instelling handelt niet in financiële derivaten en heeft procedures en gedragslijnen om de omvang van het kredietrisico bij elke tegenpartij of markt te beperken. Bij het niet nakomen door een tegenpartij van aan de instellingen verschuldigde betalingen blijven eventuele daaruit voortvloeiende verliezen beperkt tot de marktwaarde van de desbetreffende instrumenten. De contractwaarde of fictieve hoofdsommen van de financiële instrumenten zijn slechts een indicatie van de mate waarin van dergelijke financiële instrumenten gebruik wordt gemaakt en niet van het bedrag van de krediet- of marktrisico's.

Renterisico en kasstroomrisico

Het renterisico is beperkt tot eventuele veranderingen in de marktwaarde van opgenomen en uitgegeven leningen. Bij deze leningen is sprake van een vast rentepercentage over de gehele looptijd. De leningen worden aangehouden tot het einde van de looptijd. De instelling heeft derhalve als beleid om geen afgeleide financiële instrumenten te gebruiken om (tussentijdse) rentefluctuaties te beheersen.

Reële waarde

De reële waarde van de meeste in de balans verantwoorde financiële instrumenten, waaronder vorderingen, effecten, liquide middelen en kortlopende schulden, benadert de boekwaarde ervan.

Berekening Debt Service Coverage Ratio en Solvabiliteitsratio

Debt Service Coverage Ratio

EBITDA (bedrijfsresultaat voor resultaat uit deelnemingen, mutaties voorzieningen, rente overige financiële baten en lasten, buitengewone baten en lasten, belastingen en afschrijvingen) in het verstreken boekjaar onder aftrek van de contant betaalde belastingen en met optelling van de operationele leaseverplichtingen *gedeeld door* de som van de bruto contant betaalde rente, de reguliere aflosverplichtingen en de operationele leaseverplichtingen in het verstreken boekjaar.

	<u>31-12-2017</u>
	€
Bedrijfsresultaat	7.740.459
Mutaties voorzieningen	-76.131
Afschrijvingen	<u>23.030.803</u>
	<u>30.695.131</u>
Aflossingen boekjaar	11.216.674
Rente boekjaar	<u>3.599.346</u>
	<u>14.816.020</u>
Debt Service Coverage Ratio	<u>2,07</u>

Per 31 december 2017 dient de Debt Service Coverage Ratio minimaal 1,40 te zijn, hier wordt aan voldaan.

Solvabiliteitsratio

Het eigen vermogen van de Stichting plus achtergestelde vorderingen minus immateriële vaste activa, (minderheids) deelnemingen en vorderingen op (minderheid) deelnemingen en groepsmaatschappijen *gedeeld door* het balanstotaal van de Stichting verminderd met de immateriële vaste activa (minderheids)deelnemingen en vorderingen op (minderheids) deelnemingen en groepmaatschappijen.

	<u>31-12-2017</u>
	€
Eigen vermogen	50.425.662
Deelnemingen en vorderingen op deelnemingen	<u>-1.372.639</u>
	<u>49.053.023</u>
Balanstotaal	264.301.823
Deelnemingen en vorderingen op deelnemingen	<u>-1.372.639</u>
	<u>262.929.184</u>
Solvabiliteitsratio	<u>18,66</u>

Per 31 december 2017 dient het solvabiliteitspercentage minimaal 15% te zijn, hier wordt aan voldaan.

Exclusief de correctie deelnemingen en vorderingen op deelnemingen, bedraagt de solvabiliteitsratio 19,1%.

5.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

PASSIVA

12. Niet in de balans opgenomen verplichtingen en niet in de balans opgenomen activa

Verplichtingen uit hoofde van het macrobeheersinstrument

Het macrobeheersinstrument kan door de minister van VWS ingezet worden om overschrijdingen van het makro kader zorg terug te vorderen bij instellingen voor medisch specialistische zorg en bij instellingen voor curatieve geestelijke gezondheidszorg. Het macrobeheersinstrument is uitgewerkt in de Aanwijzing macrobeheersmodel instellingen voor medisch specialistische zorg, respectievelijk Aanwijzing Macrobeheersinstrument curatieve geestelijke gezondheidszorg. Ook voor instellingen in andere sectoren kan een Aanwijzing Macrobeheersinstrument van toepassing zijn. Jaarlijks wordt door de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) ambtshalve een mbi-omzetplafond vastgesteld. Tevens wordt door de NZa jaarlijks een omzetplafond per instelling vastgesteld, welke afhankelijk is van de realisatie van het mbi-omzetplafond van alle instellingen gezamenlijk. Deze vaststelling vindt plaats nadat door de Minister van VWS de overschrijding van het mbi-omzetplafond uiterlijk vóór 1 december van het opvolgend jaar is gecommuniceerd.

Voor 2017 is het mbi-omzetplafond door de NZa vastgesteld op EUR 21.649,7 miljoen (prijsniveau 2016).

Bij het opstellen van de jaarrekening 2017 bestaat nog geen inzicht in realisatie van het mbi-omzetplafond over 2017. Stichting Bravis ziekenhuis is niet in staat een betrouwbare inschatting te maken van de uit het macrobeheersinstrument voortkomende verplichting en deze te kwantificeren. Als gevolg daarvan is deze verplichting niet tot uitdrukking gebracht in de balans van de stichting per 31 december 2017.

Obligo Waarborgfonds voor de Zorgsector

Stichting Bravis ziekenhuis neemt deel in het Waarborgfonds voor de Zorgsector (WfZ). WfZ-deelnemers zijn via het obligo mederisicodragend. Het gaat om risico's op afstand: in geval het WfZ ondanks alle ingebouwde zekerheden op zijn garantieverplichtingen wordt aangesproken en in het extreme geval dat het WfZ-vermogen onvoldoende zou blijken om aan de garantieverplichting aan geldgevers te kunnen voldoen, dan kan het WfZ via de obligoverplichting een beroep doen op financiële hulp van de deelnemers. Deze hulp wordt in dat geval geboden in de vorm van renteloze leningen aan het WfZ. Het obligo bedraagt maximaal 3% van de restantschuld van de geborgde lening(en) van de deelnemer. Rekening houdend met de totale leningportefeuille bedraagt het maximale obligo € 3.835.223.

Garantstelling Radiotherapeutisch Instituut

Per 20 juli 2012 is een startovereenkomst aangegaan tussen het Zeeuws Radiotherapeutisch Instituut en Stichting Bravis ziekenhuis voor de bouw van een radiotherapeutisch instituut bij het Bravis ziekenhuis, locatie Roosendaal.

Stichting Bravis ziekenhuis is hiervoor een verplichting aangegaan om een bijdrage te leveren aan een mogelijke restant boekwaarde voortvloeiend uit een verhuizing van het ZRTI vestiging Roosendaal binnen 30 jaar na oprichting die een gevolg is van verhuizing naar het Bravis ziekenhuis, locatie Roosendaal.

Fiscale eenheid omzetbelasting

Stichting Bravis ziekenhuis vormt met ingang van 1 januari 2015 een fiscale eenheid voor de omzetbelasting. De fiscale eenheid omvat de volgende (rechts) personen:

- Stichting Bravis ziekenhuis;
- Stichting Pathologisch en Cytologisch Laboratorium West-Brabant;
- Paramedisch Centrum Zuid West Nederland B.V.;
- Lievensberg Scheldekliniek B.V. (tot 01-07-2017);
- Bravis Zorg B.V.;
- Bariatrisch Centrum Zuid West Nederland B.V.;
- Stichting Medische Microbiologie (tot 01-07-2017);
- Dermatologisch Centrum Zuid West Nederland B.V.

Stichting Bravis ziekenhuis is hoofdelijk aansprakelijk voor de binnen de fiscale eenheid omzetbelasting ontstane schulden.

Huurverplichtingen

Het Bravis ziekenhuis heeft huurverplichtingen tot juni 2019 in verband met de huur van een polikliniekruimte in Etten-Leur ter grootte van circa € 76.000 per kwartaal. Hiervoor is een bankgarantie ad € 68.750 afgegeven bij de Rabobank.

Investeringsverplichtingen

Stichting Bravis ziekenhuis is per 31 december investeringsverplichtingen aangegaan op investeringsprojecten ten bedrage van € 6.118.714.

5.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

PASSIVA

13. Niet in de balans opgenomen regelingen

Huurverplichtingen

Firma / contractperiode	Omschrijving	Kortlopend deel (< 1 jr.) €	Langlopend (> 1 jr.) €	Hiervan langlopend (> 5 jr.) €
Linde Gas Therapeutics 01-07-2017 t/m 01-07-2019	Huur cilinders	61.200	30.600	0
Synergy health 01-01-2016 t/m 31-12-2018	Huur linnengoed	79.650	--	0
Canon 01-12-2014 t/m 01-06-2020	Huur kopieerapparatuur	40.800	142.000	0
Athlon 01-01-2011 t/m 01-02-2018	Huur / lease vervoermiddelen	61.600	--	--
Watercompany 01-01-2014 t/m 01-01-2019	Huur waterkoelers	7.700	7.700	0
KLOK 01-11-2015 t/m 31-10-2018	Huur perscontainer en rolcontainers	6.950	0	0
Prestige Drinkservice 01-01-2016 t/m 31-12-2020	Huur koffieautomaten (verrekening via koffieafname, kosten circa € 100.000 pj.	100.000	200.000	0
Beckman coulter 01-01-2016 t/m 01-01-2026	Afnameverplichting reagentia	671.000	4.697.000	2.013.000
Ambius 01-06-2016 t/m 01-06-2020	Huur binnenbeplanting	4.725	9.450	0
Woonstichting Etten-Leur t/m 01-05-2019	Huur ruimte	307.635	128.181	0
Abbott Molucular 04-04-2014 t/m 03-04-2019	Huur M20000rt en M2000sp	27.100	6.700	0
Biomerieux 01-01-2016 t/m 31-12-2022	Huur Previ Isola	8.640	34.570	0
Becton Dickinson 01-03-2016 t/m 28-02-2021	Huur BD MAX	16.500	49.500	0

5.1.6 MUTATIEOVERZICHT MATERIELE VASTE ACTIVA

	Bedrijfs- gebouwen en terreinen	Machines en installaties	Andere vaste bedrijfs- middelen, technische en administratieve uitrusting	Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en voortuitbetalingen op materiële vaste activa	Totaal
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2017					
- aanschafwaarde	219.709.119	67.501.458	153.854.525	4.668.951	445.734.053
- cumulatieve afschrijvingen	112.977.952	47.462.843	107.565.529	0	268.006.324
Boekwaarde per 1 januari 2017	<u>106.731.167</u>	<u>20.038.615</u>	<u>46.288.996</u>	<u>4.668.951</u>	<u>177.727.729</u>
Mutaties in het boekjaar					
- investeringen	16.436.310	142.616	8.889.629	1.418.531	26.887.086
- afschrijvingen	8.829.732	2.890.425	11.310.646	0	23.030.803
- <i>desinvesteringen</i>					
aanschafwaarde	0	0	0	0	0
overboeking onderhanden projecten	0	0	475.840	4.530.497	5.006.337
cumulatieve afschrijvingen	0	0	0	0	0
per saldo	0	0	475.840	4.530.497	5.006.337
Mutaties in boekwaarde (per saldo)	<u>7.606.578</u>	<u>-2.747.809</u>	<u>-2.896.857</u>	<u>-3.111.966</u>	<u>-1.150.054</u>
Stand per 31 december 2017					
- aanschafwaarde	236.145.429	67.644.074	162.268.314	1.556.985	467.614.802
- cumulatieve afschrijvingen	121.807.684	50.353.268	118.876.175	0	291.037.127
Boekwaarde per 31 december 2017	<u>114.337.745</u>	<u>17.290.806</u>	<u>43.392.139</u>	<u>1.556.985</u>	<u>176.577.675</u>
<i>Afschrijvingspercentage</i>	0-20%	5-10%	10-20%	0%	

5.1.7 MUTATIEOVERZICHT FINANCIËLE VASTE ACTIVA

	Deelnemingen in overige ver- bonden maat- schappijen	Andere deelnemingen	Overige vorderingen	Totaal
	€	€	€	€
Boekwaarde per 1 januari 2017	464.772	439.455	71.134	975.361
Kapitaalstortingen	612.000			612.000
Resultaat deelnemingen	441.806	-135.394	0	306.412
Ontvangen dividend	-450.000	0	0	-450.000
Aanzuivering - kapitaalversterking	0			0
Rente lease		0	-48.036	-48.036
Boekwaarde per 31 december 2017	<u>1.068.578</u>	<u>304.061</u>	<u>23.098</u>	<u>1.395.737</u>

Toelichting:

Uit voorzichtigheid en aangezien Bravis geen verder belang meer heeft bij MediRisk is het saldo van de aandeelhoudersrekening en de waarborgrekening in MediRisk ad totaal € 147.858 afgewaardeerd naar nihil.
Onder deelnemingen in overige verbonden maatschappijen is opgenomen de kapitaalstorting in Microvida C.V. met ingang van 1-7-2017 ad € 612.000. Stichting Bravis ziekenhuis heeft een belang van 36% in Microvida Beheer B.V., beherend venoot van Microvida C.V.

5.1.8 Overzicht langlopende schulden ultimo 2017 (enkelvoudig)

Leninggever	Datum	Hoofdsom	Totale looptijd	Soort lening	Werkelijke-rente	Einddatum rentevast periode	Restschuld 31 december 2016	Nieuwe leningen in 2017	Aflossing in 2017	Restschuld 31 december 2017	Restschuld over 5 jaar	Resterende looptijd in jaren eind 2017	Aflossingswijze	Aflossing 2018	Gestelde zekerheden
		€			%		€	€	€	€	€			€	
L18 NWB	1-jul-93	3.403.352	30	Onderhands	2,02%	10-09-2023	794.115	0	113.445	680.670	113.446	6	Lineair	113.445	Rijksgarantie
L19 NWB	14-sep-94	3.403.352	30	Onderhands	1,15%	14-09-2019	907.561	0	113.445	794.116	226.891	7	Lineair	113.445	Rijksgarantie
L28 ABN-AMRO	1-mei-03	4.084.022	18	Onderhands	4,23%	30-03-2018	964.283	0	226.890	737.393	0	3	Lineair	226.890	Waarborgfonds
L30 ABN-AMRO	9-sep-03	4.000.000	20	Onderhands	4,64%	09-09-2018	1.350.000	0	200.000	1.150.000	150.000	6	Lineair	200.000	Waarborgfonds
L31 BNG bank	1-nov-03	1.247.896	22	Onderhands	1,85%	01-11-2018	510.502	0	56.723	453.779	170.160	8	Lineair	56.723	Rijksgarantie
L32 NWB	12-feb-04	16.000.000	30	Onderhands	1,865%	12-11-2018	9.066.667	0	533.333	8.533.334	5.866.672	16	Lineair	533.333	Waarborgfonds
L36 NWB	1-jul-04	10.000.000	30	Onderhands	1,135%	01-07-2019	6.000.001	0	333.333	5.666.668	4.000.004	17	Lineair	333.333	Waarborgfonds
L37 BNG	1-jul-16	3.000.000	18	Onderhands	0,185%	01-07-2021	3.000.000	0	166.667	2.833.333	1.999.997	17	Lineair	166.667	Waarborgfonds
L38(2) NWB	1-jul-11	5.200.000	13	Onderhands	3,61%	01-07-2021	3.200.000	0	400.000	2.800.000	800.000	7	Lineair	400.000	Waarborgfonds
L42 NWB	21-sep-15	9.600.000	15	Onderhands	0,575%	21-09-2020	8.960.000	0	640.000	8.320.000	5.120.000	13	Lineair	640.000	Waarborgfonds
L43 BNG	30-mei-16	1.375.000	10	Onderhands	0,60%	29-05-2021	1.375.000	0	137.500	1.237.500	550.000	8	Lineair	137.500	Waarborgfonds
L45 BNG	20-jun-08	3.750.000	15	Onderhands	4,86%	20-06-2018	1.750.000	0	250.000	1.500.000	250.000	5	Lineair	250.000	Waarborgfonds
NW1 ABN-AMRO	17-sep-07	4.900.000	20	Onderhands	2,25%	17-09-2022	2.695.000	0	245.000	2.450.000	1.225.000	9	Lineair	245.000	Geen
LE42 BNG	1-mei-14	2.960.906	10	Onderhands	1,45%	29-12-2022	1.315.954	0	219.328	1.096.626	10.001	5	Lineair	219.328	Waarborgfonds
LE44 BNG	31-mrt-11	13.613.406	20	Onderhands	3,495%	31-03-2021	2.892.848	0	680.670	2.212.178	0	3	Lineair	680.670	Waarborgfonds
LE46 BNG	4-mei-06	7.500.000	20	Onderhands	4,18%	05-05-2026	3.562.500	0	375.000	3.187.500	1.312.500	8	Lineair	375.000	Waarborgfonds
LE47 BNG	10-mei-12	30.000.000	20	Onderhands	3,265%	10-05-2032	24.000.000	0	1.500.000	22.500.000	15.000.000	16	Lineair	1.500.000	Waarborgfonds
LE48 RABO	1-apr-13	10.000.000	10	Onderhands	3,00%	01-01-2018	6.000.000	0	1.000.000	5.000.000	0	5	Lineair	1.000.000	Geen
LE49 RABO	31-jan-14	20.000.000	20	Onderhands	2,94%	31-01-2034	18.000.000	0	1.000.000	17.000.000	12.000.000	16	Lineair	1.000.000	Waarborgfonds
LE50 RABO	1-sep-15	13.000.000	20	Onderhands	0,63%	01-09-2020	12.350.000	0	650.000	11.700.000	8.450.000	18	Lineair	650.000	Waarborgfonds
LE51 BNG	30-nov-15	11.000.000	20	Onderhands	0,45%	30-11-2020	10.450.000	0	550.000	9.900.000	7.150.000	18	Lineair	550.000	Waarborgfonds
B01 RABO	29-jan-16	6.810.000	7	Onderhands	3,10%	14-01-2023	6.554.625	0	340.500	6.214.125	0	5	Lineair	340.500	Geen
B02 RABO	29-jan-16	6.810.000	5	Onderhands	2,80%	14-01-2021	6.554.625	0	340.500	6.214.125	0	3	Lineair	340.500	Geen
B03 ABN	29-jan-16	8.240.000	7	Onderhands	3,10%	14-01-2023	7.931.000	0	412.000	7.519.000	412.000	5	Lineair	412.000	Geen
B04 ABN	29-jan-16	8.240.000	5	Onderhands	2,80%	14-01-2021	7.931.000	0	412.000	7.519.000	0	3	Lineair	412.000	Geen
Key Equipment	31-dec-07	892.560	9	Lease	Onbekend	n.v.t.	89.256	0	89.256	0	0	0	Lineair	0	Geen
Key Equipment	30-nov-08	594.895	10	Lease	Onbekend	n.v.t.	114.022	0	59.484	54.538	0	1	Lineair	54.538	Geen
ABN-AMRO	1-apr-16	1.200.000	7	Onderhands	2,75%	n.v.t.	1.114.200	0	171.600	942.600	84.600	5	Lineair	171.600	Geen
Totaal							149.433.159	0	11.216.674	138.216.485	64.891.271			11.122.470	

Toelichting:

Van leningnummer NW1 is in 2017 het rentepercentage gewijzigd van 4,94% naar 2,25% voor 5 jaar vast.

5.1.9 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING

BATEN

14. Opbrengsten zorgprestaties

De specificatie is als volgt:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Opbrengsten zorgverzekeringswet (exclusief subsidies)	281.588.320	276.759.980
Opbrengsten GGZ	4.344.753	4.615.657
Opbrengsten jeugdwet	450.087	340.979
Overige zorgprestaties	3.569.768	1.680.403
Totaal	<u>289.952.928</u>	<u>283.397.019</u>

Toelichting:

De toename van de opbrengsten wordt met name veroorzaakt door een stijging van de omzetafspraken met zorgverzekeraars. De toename van de opbrengsten overige zorgprestaties in 2017 ten opzichte van 2016 heeft met name te maken met het apart rubriceren van gefactureerde OZP's in het kader van wederzijdse dienstverlening onder de overige zorgprestaties in 2017.

15. Subsidies

De specificatie is als volgt:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Rijkssubsidies vanwege het Ministerie van VWS	2.331.778	2.177.677
Beschikbaarheidsbijdragen Opleidingen	1.939.080	2.239.116
Overige subsidies, waaronder loonkostensubsidies en EU-subsidies	275.156	195.431
Totaal	<u>4.546.014</u>	<u>4.612.224</u>

Toelichting:

De subsidies hebben met name betrekking op de kwaliteitssubsidie en beschikbaarheidsbijdrage.

16. Overige bedrijfsopbrengsten

De specificatie is als volgt:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Overige dienstverlening	8.144.261	7.912.199
Huuropbrengsten	1.775.158	1.556.782
Overig	196.458	103.899
Totaal	<u>10.115.877</u>	<u>9.572.880</u>

LASTEN

17. Personeelskosten

De specificatie is als volgt:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Lonen en salarissen	98.199.248	99.976.620
Sociale lasten	16.064.578	15.555.156
Pensioenpremies	8.417.977	8.590.282
Andere personeelskosten	5.404.218	5.099.033
Subtotaal	<u>128.086.021</u>	<u>129.221.091</u>
Personeel niet in loondienst	5.844.559	3.452.375
Totaal personeelskosten	<u>133.930.580</u>	<u>132.673.466</u>
Gemiddeld aantal personeelsleden (in FTE's) per segment: Ziekenhuis	<u>2.045</u>	<u>2.071</u>
Gemiddeld aantal personeelsleden op basis van full-time eenheden	<u>2.045</u>	<u>2.071</u>

Hiervan zijn er geen werknemers werkzaam buiten Nederland

Toelichting:

Het gemiddeld aantal personeelsleden op basis van full-time eenheden betreft in 2017 het aantal exclusief FTE personeel niet in loondienst (48 FTE). In 2016 was deze uitsplitsing niet voorhanden en is het aantal FTE inclusief personeel niet in loondienst.

5.1.9 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING**LASTEN****18. Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa**

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Afschrijvingen:		
- materiële vaste activa	23.030.803	22.803.339
Totaal afschrijvingen	<u>23.030.803</u>	<u>22.803.339</u>

19. Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Honorarium medische specialisten	46.818.955	45.816.647
Totaal	<u>46.818.955</u>	<u>45.816.647</u>

Toelichting:

De honorariumkosten zijn, indien daarover afspraken zijn gemaakt, de kosten voor eigen rekening van medische specialisten verwerkt.

20. Overige bedrijfskosten

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Voedingsmiddelen en hotelmatige kosten	7.721.301	7.154.088
Algemene kosten	17.512.562	14.964.793
Patiënt- en bewonersgebonden kosten	60.718.232	57.606.031
Onderhoud en energiekosten:		
- Onderhoud en energiekosten	6.317.061	5.097.118
Huur en leasing	1.149.801	719.385
Dotaties en vrijval voorzieningen	-324.935	2.388.171
Totaal overige bedrijfskosten	<u>93.094.022</u>	<u>87.929.586</u>

Toelichting:

Het verschil tussen de dotaties en vrijval voorzieningen in de balans en de dotaties en vrijval voorzieningen betreft met name de voorziening dubieuze debiteuren. De afname van de kosten in 2017 ten opzichte van 2016 wordt met name veroorzaakt door het vormen van de voorziening ORT in 2016 en deels vrijval hiervan in 2017.

De toename in de overige bedrijfskosten wordt met name veroorzaakt door hogere advieskosten en kosten geneesmiddelen.

21. Financiële baten en lasten

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Rentebaten	3.649	4.256
Resultaat deelnemingen	298.421	221.135
Subtotaal financiële baten	<u>302.070</u>	<u>225.391</u>
Rentelasten	-3.602.995	-4.165.003
Subtotaal financiële lasten	<u>-3.602.995</u>	<u>-4.165.003</u>
Totaal financiële baten en lasten	<u>-3.300.925</u>	<u>-3.939.612</u>

5.1.9 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING

LASTEN

22. Belastingen resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Vennootschapsbelasting	-32.827	3.767
Totaal belastingen resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	<u>-32.827</u>	<u>3.767</u>

Toelichting:

De effectieve belastingdruk is geen 25% van het resultaat, aangezien slechts op een deel van de in de consolidatie opgenomen maatschappijen vennootschapsbelastingplichting zijn.

23. Aandeel derden

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Aandeel derden	-135.501	-58.515
Totaal aandeel derden	<u>-135.501</u>	<u>-58.515</u>

Toelichting:

Betreft het aandeel van de dermatologen (48,56%) in het resultaat van Dermatologisch Centrum Zuid-West Nederland B.V.

24. Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Het bezoldigingsmaximum in 2017 voor Stichting Bravis ziekenhuis is op basis van de berekende 13 punten ingedeeld in klasse V en is daarmee € 181.000 Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband. Voor topfunctionarissen zonder (fictieve) dienstbetrekking geldt met ingang van 1 januari 2017 voor de eerste 12 kalendermaanden een afwijkende normering, zowel voor de duur van de opdracht als voor het uurtarief.

De bezoldiging van de functionarissen die over 2017 in het kader van de WNT verantwoord worden, is als volgt:

Leidinggevende topfunctionarissen

	<u>J.M.L. Ensing</u>	<u>J. van Vliet</u>	<u>T.H. Mennema - Vastenhou</u>
Funcatiegegevens			
Aanvang en einde functievervulling in 2017	Voorzitter RvB 1/1 - 31/12	Lid RvB 1/1 - 31/7	Lid RvB 1/7 - 31/12
Deeltijdfactor in fte	1,0	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris	Nee	Nee	Nee
Fictieve dienstbetrekking	Ja	Ja	Ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 220.212	€ 118.785	€ 84.936
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 23.310	€ 9.384	€ 5.562
<i>Subtotaal</i>	<u>€ 243.522</u>	<u>€ 128.169</u>	<u>€ 90.498</u>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 181.000	€ 105.129	€ 91.244
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	€ -	-	-
Totale bezoldiging	<u>€ 243.522</u>	<u>€ 128.169</u>	<u>€ 90.498</u>

Toelichting:

De overschrijding bij J.M.L. Ensing en J. van Vliet wordt veroorzaakt door afspraken welke zijn gemaakt voor 6 december 2011, welke volgens de overgangsregeling gedurende 4 jaren na 1 januari 2014 worden gerespecteerd. De bezoldiging van J.M.L. Ensing wordt dan ook met ingang van 2018 conform de WNT afgebouwd. De werkgeversbijdrage netto pensioenregeling van J.M.L. Ensing is inclusief een nabetaling over 2016 van € 4.840.

	<u>J.M.L. Ensing</u>	<u>J. van Vliet</u>
Gegevens 2016		
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Deeltijdfactor 2016 in fte	1,0	1,0
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 218.856	€ 188.659
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 16.452	€ 15.699
Totaal bezoldiging 2016	<u>€ 235.308</u>	<u>€ 204.358</u>

5.1.9 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING

23. Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Toezichthoudende topfunctionarissen

	L.A.M. v.d. Nieuwenhuijzen RA	Ir. G.P. Jacobs	Mr. drs. J.A.M. Dingelstad	Prof. dr. M.C.E. van Dam-Mieras
Functiegegevens				
Aanvang en einde functievervulling in 2017	Voorzitter RvT 1/1 - 31/12	Vice-Voorzitter F 1/1 - 31/12	Lid RvT 1/1 - 31/12	Lid RvT 1/1 - 31/12
Bezoldiging				
Bezoldiging	€ 15.000	€ 12.500	€ 10.000	€ 10.000
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 27.150	€ 18.100	€ 18.100	€ 18.100
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal bezoldiging	€ 15.000	€ 12.500	€ 10.000	€ 10.000
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2016				
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 15.000	€ 12.500	€ 10.000	€ 10.000
Beloningen betaalbaar op termijn	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal bezoldiging 2016	€ 15.000	€ 12.500	€ 10.000	€ 10.000
	W. de Ruiter RA	Mr. drs. A.M.M. van Breugel	Mr. drs. D.J.M.P. Horsmeier MM	
Functiegegevens				
Aanvang en einde functievervulling in 2017	Lid RvT 1/1 - 1/7	Lid RvT 1/1 - 31/12	Lid RvT 1/7 - 31/12	
Bezoldiging				
Bezoldiging	€ 5.000	€ 10.000	€ 5.000	
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 8.976	€ 18.100	€ 9.124	
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	€ -	€ -	€ -	
Totaal bezoldiging	€ 5.000	€ 10.000	€ 5.000	
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	
Gegevens 2016				
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	-	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 10.000	€ 10.000	€ -	
Beloningen betaalbaar op termijn	€ -	€ -	€ -	
Totaal bezoldiging 2016	€ 10.000	€ 10.000	€ 0	

Toelichting:

De beloning van de Raad van Toezicht ligt derhalve aanzienlijk (circa 45%) onder de maxima van de WNT.

5.1.9 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING

24. Honoraria accountant

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
De honoraria van de accountant over 2017 zijn als volgt		
1 Controle van de jaarrekening	198.965	186.250
2 Overige controlewerkzaamheden (w.o. Regeling AO/IC en Nacalculatie)	22.173	0
3 Fiscale advisering	38.613	19.357
4 Niet-controlediensten	0	0
Totaal honoraria accountant	<u>259.751</u>	<u>205.607</u>

Toelichting:

Bovenstaande honoraria betreffen de werkzaamheden die bij de Stichting en de in de consolidatie betrokken maatschappijen zijn uitgevoerd door accountantsorganisaties en externe accountants zoals bedoeld in artikel 1, lid 1 Wta (Wet toezicht accountantsorganisaties) en de in rekening gebrachte honoraria van het gehele netwerk waartoe de accountantsorganisatie behoort.

De opgenomen bedragen voor controle van de jaarrekening zijn gebaseerd op het boekjaar waarop de jaarrekening betrekking heeft, ongeacht of de werkzaamheden reeds gedurende het boekjaar zijn verricht.

25. Transacties met verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen de instelling, haar deelnemingen en hun bestuurders en leidinggevende functionarissen.

Er hebben zich geen transacties met verbonden partijen voorgedaan op niet-zakelijke grondslag.

De bezoldiging van de bestuurders en toezichthouders is opgenomen onder punt 23.

5.1.10 ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2017
(na resultaatbestemming)

	<u>Ref.</u>	<u>31-dec-17</u>	<u>31-dec-16</u>
		€	€
ACTIVA			
Vaste activa			
Materiële vaste activa	1	173.121.315	174.571.379
Financiële vaste activa	2	<u>5.436.033</u>	<u>3.949.028</u>
Totaal vaste activa		178.557.348	178.520.407
Vlottende activa			
Voorraden	3	5.323.761	5.827.426
Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten	4	3.323.010	2.438.336
Debiteuren en overige vorderingen	5	52.044.032	50.474.042
Liquide middelen	6	<u>20.102.169</u>	<u>39.252.815</u>
Totaal vlottende activa		80.792.972	97.992.619
Totaal activa		<u><u>259.350.320</u></u>	<u><u>276.513.026</u></u>
PASSIVA			
Eigen vermogen			
Kapitaal	7	90	90
Algemene en overige reserves		<u>49.335.362</u>	<u>45.132.431</u>
Totaal eigen vermogen		49.335.452	45.132.521
Voorzeningen	8	12.844.744	12.853.896
Langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)	9	126.377.553	137.273.881
Kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)			
Overige kortlopende schulden	10	70.792.571	81.252.728
Totaal passiva		<u><u>259.350.320</u></u>	<u><u>276.513.026</u></u>

5.1.11 ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2017

	<u>Ref.</u>	<u>2017</u> €	<u>2016</u> €
BEDRIJFSOPBRENGSTEN			
Opbrengsten zorgprestaties	12	274.863.418	267.645.649
Subsidies	13	4.546.014	4.612.224
Overige bedrijfsopbrengsten	14	15.813.220	15.400.086
Som der bedrijfsopbrengsten		<u>295.222.652</u>	<u>287.657.959</u>
BEDRIJFSLASTEN			
Personeelskosten	15	129.668.860	127.629.683
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	16	22.599.570	22.216.269
Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten	17	44.663.001	43.644.405
Overige bedrijfskosten	18	91.158.826	86.428.413
Som der bedrijfslasten		<u>288.090.257</u>	<u>279.918.770</u>
BEDRIJFSRESULTAAT		7.132.395	7.739.189
Financiële baten en lasten	19	-2.929.464	-3.399.384
RESULTAAT UIT GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING		<u>4.202.931</u>	<u>4.339.805</u>
RESULTAAT BOEKJAAR		<u><u>4.202.931</u></u>	<u><u>4.339.805</u></u>

5.1.12 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING ENKELVOUDIGE JAARREKENING

5.1.12.1 Algemeen

De grondslagen van waardering en van resultaatbepaling voor de enkelvoudige jaarrekening zijn gelijk aan die voor de geconsolideerde jaarrekening (zie 5.1.4 Grondslagen van waardering en resultaatbepaling).

5.1.13 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS

Voor zover posten uit de enkelvoudige balans niet afwijken van de geconsolideerde balans zijn deze hierna niet nader toegelicht en wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans.

ACTIVA

1. Materiële vaste activa

	<u>31-dec-17</u>	<u>31-dec-16</u>
	€	€
<i>De specificatie is als volgt:</i>		
Bedrijfsgebouwen en terreinen	111.703.740	104.993.575
Machines en installaties	17.290.806	20.038.615
Andere vaste bedrijfsmiddelen, technische en administratieve uitrusting	42.569.784	44.870.238
Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa	1.556.985	4.668.951
Totaal materiële vaste activa	<u><u>173.121.315</u></u>	<u><u>174.571.379</u></u>
<i>Het verloop van de materiële activa in het verslagjaar is als volgt weer te geven:</i>		
	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Boekwaarde per 1 januari	174.571.379	177.284.429
Bij: investeringen	21.149.506	19.764.221
Af: afschrijvingen	22.599.570	22.216.269
Af: desinvesteringen	0	261.002
Boekwaarde per 31 december	<u><u>173.121.315</u></u>	<u><u>174.571.379</u></u>

Toelichting:

Voor een nadere specificatie van het verloop van de materiële vaste activa per activagroep wordt verwezen naar het mutatieoverzicht onder 5.1.14.

2. Financiële vaste activa

	<u>31-dec-17</u>	<u>31-dec-16</u>
	€	€
<i>De specificatie is als volgt:</i>		
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	3.140.296	2.973.667
Deelnemingen in overige verbonden maatschappijen	1.068.578	464.772
Vorderingen op groepsmaatschappijen	900.000	0
Andere deelnemingen	304.061	439.455
Overige vorderingen	23.098	71.134
Totaal financiële vaste activa	<u><u>5.436.033</u></u>	<u><u>3.949.028</u></u>
<i>Het verloop van de financiële vaste activa is als volgt:</i>		
	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Boekwaarde per 1 januari	3.949.028	3.191.563
Kapitaalstortingen	612.000	292.724
Resultaat deelnemingen	599.540	662.777
Ontvangen dividend	-450.000	-150.000
Verstrekke leningen	900.000	0
Mutatie / afwaardering	-126.499	0
Rente lease	-48.036	-48.036
Boekwaarde per 31 december	<u><u>5.436.033</u></u>	<u><u>3.949.028</u></u>

5.1.13 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS

ACTIVA

Toelichting:

Voor een nadere specificatie van het verloop van de financiële vaste activa per activagroep wordt verwezen naar het mutatieoverzicht onder 5.1.15.

Deelnemingen in groepsmaatschappijen

Onder deelnemingen in groepsmaatschappijen is opgenomen:

- Een 100%-kapitaalbelang in Bravis Zorg B.V. (voorheen Lievensberg Holding B.V.) Stichting Bravis ziekenhuis bezit 100% van het uitstaande aandelenkapitaal. Tevens vormt het bestuur van de Stichting ook het bestuur van de vennootschap. Het positieve resultaat van Bravis Zorg B.V. bedraagt in 2017: € 236.191;
- Een 100% kapitaalbelang in Paramedisch Centrum Zuidwest Nederland B.V. Het positieve resultaat van Paramedisch Centrum Zuidwest Nederland B.V. bedraagt in 2017: € 219.731.

Deelnemingen in overige verbonden maatschappijen

Onder vorderingen op participanten en maatschappijen waarin wordt deelgenomen is opgenomen:

- Een 50%-kapitaalbelang in de Poliklinische Apotheek Lievensberg B.V. Er zijn in totaal twee aandeelhouders. De zeggenschap in deze B.V. is eveneens evenredig verdeeld. In het verslagjaar zijn zowel het positieve resultaat van 2016 (€ 165.655) als het positieve resultaat van 2017 (€ 108.979) verwerkt. Daarnaast heeft er in het boekjaar een dividenduitkering van € 175.000 plaatsgevonden.
- Een 50%-kapitaalbelang in de Poliklinische Apotheek Bravis Roosendaal CV, waarbij de Poliklinische Apotheek Bravis Roosendaal B.V. de beherend vennoot is. Naast Stichting Bravis ziekenhuis nemen RosaPoli B.V. te Roosendaal (45%) en Apotheek Nieuw Gastel B.V. te Oud-Gastel (5%) deel in deze C.V. Bij het opstellen van de jaarrekening zijn de definitieve cijfers over het verslagjaar van deze deelneming nog niet bekend. Het voorlopige resultaat over 2017 bedraagt € 500.000 (100%). In het boekjaar heeft een dividenduitkering van € 275.000 plaatsgevonden.
- Een 45%-kapitaalbelang in de Poliklinische Apotheek Bravis Roosendaal B.V. Het resultaat over het verslagjaar bedraagt: nihil.

Vorderingen op groepsmaatschappijen

Onder vorderingen op groepsmaatschappijen is opgenomen een in 2017 verstrekte geldlening aan Stichting Beheer Boerhaaveplein voor aankoop van het pand aan de Vijfhuizenberg 56 te Roosendaal ad € 1.000.000, met een looptijd van 10 jaar. De aflossingsverplichting over het jaar 2018 ad € 100.000, is opgenomen onder de kortlopende vorderingen.

Andere deelnemingen

Onder andere deelnemingen is opgenomen:

- Een lening u/g MediRisk ad € 34.034 (oorspronkelijk bedrag f 75.000). Dit betreft een participatie in het waarborgvermogen van MediRisk. Dit is een onderlinge waarborgmaatschappij voor instellingen in de gezondheidszorg. Deze lening heeft betrekking op een beroepsaansprakelijkheidsverzekering. Uit voorzichtigheid is ultimo 2017 dit bedrag afgewaardeerd naar nihil.
- Kapitaalstortingen sinds 2010 in MediRisk ter versterking van het solvabiliteitsvermogen van MediRisk. Dit is een onderlinge waarborgmaatschappij voor instellingen in de gezondheidszorg. De Stichting heeft minder dan 20% van het uistaande kapitaal in handen. De Stichting heeft geen beleidsbepalende invloed in MediRisk en is ook niet in het bestuur van MediRisk vertegenwoordigd. Het positieve resultaat over 2017 bedraagt € 1.127. Uit voorzichtigheid is ultimo 2017 dit bedrag afgewaardeerd naar nihil.
- Aandeel in waarborgkapitaal van CentraMed met betrekking tot de beroepsaansprakelijkheidsverzekering. Het positieve resultaat over 2017 bedraagt: € 11.337.

Overige vorderingen

Onder overige vorderingen zijn opgenomen een tweetal financial leaseverplichtingen aangegaan in 2008 inzake de financiering van de warmtekrachtkoppeling van het ziekenhuis. De eerste leaseverplichting is aangegaan per 1 januari 2008 voor een looptijd van 8,5 jaren. De tweede leaseverplichting is aangegaan per 30 november 2008 met een totale duur van 9,75 jaren. Onder deze post zijn de rente- en kostencomponenten van de toekomstige leaseverplichtingen opgenomen. Hiervan valt jaarlijks een lineair gedeelte vrij ten laste van de financiële baten en lasten. Deze kapitaallasten bedragen voor 2017: € 48.036.

5.1.13 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS

ACTIVA

Toelichting op belangen in andere rechtspersonen of vennootschappen:

Naam en rechtsvorm en woonplaats rechtspersoon	Kernactiviteit	Verschaft kapitaal €	Kapitaalbe- lang (in %)	Eigen vermogen €	Resultaat €
Rechtstreekse kapitaalbelangen >= 20%:					
Bravis Zorg B.V.	Beheerdiensten	18.000	100%	1.332.326	236.191
Paramedische Centrum Zuid West Nederland B.V.	Paramedische zorg	18.000	100%	1.962.772	219.731
Poliklinische Apotheek Lievensberg B.V.	Apothekersdiensten	9.000	50%	462.698 (2016)	165.655 (2016)
				496.312 (2017)	108.978 (2017)
Poliklinische Apotheek Bravis Roosendaal B.V.	Apothekersdiensten	8.100	45%	14.719	0
Zeggenschapsbelangen:					
Stichting Beheer Boerhaaveplein	Exploitatie gebouwen	0	0%	861.960	24.919
Stichting Pathologisch en Cyto- logisch Laboratorium West-Brabant	Laboratoriumdiensten	0	0%	81.852	0
Belangen samen met dochtermaatschappijen:					
Lievensberg Scheldekliniek B.V.	Onverzekerde zorg	18.000	100%	161.240	-4.928
Bravis Zorg B.V. (voorheen Lievensberg Zorg B.V.)	Verzekerde zorg	18.000	100%	1.078.135	185.180
Bariatrisch Centrum Zuid West Nederland B.V.	Verzekerde zorg	18.000	100%	1.026.748	133.334
Dermatologisch Centrum Zuid West Nederland B.V.	Verzekerde zorg	18.000	51%	-118.158	120.501
Volledig aansprakelijk vennoot van VoF of C.V.:					
Poliklinische Apotheek Bravis Roosendaal C.V.	Apothekersdiensten	0	50%	403.600	500.000

Toelichting:

Overname aandelen Lievensberg Holding B.V.

Met ingang van 01-07-2017 is Lievensberg Holding B.V. geliquideerd. Bravis Zorg B.V. is houdster van de aandelen in Bariatrisch Centrum Zuid West Nederland B.V. (100%) en Dermatologisch Centrum Zuid West Nederland B.V. (51%). Stichting Bravis ziekenhuis houdt 100% van de aandelen in Bravis Zorg B.V.

Naamswijziging Lievensberg Zorg B.V.

In 2017 is de tenaamstelling van Lievensberg Zorg B.V. gewijzigd in Bravis Zorg B.V.

Liquidatie Lievensberg Scheldekliniek

Lievensberg Scheldekliniek B.V. is in 2017 geliquideerd. Lievensberg Holding B.V. en vervolgens Stichting Bravis ziekenhuis treedt daarbij op als vereffenaar van de schulden.

Liquidatie Stichting Medische Microbiologie

Stichting Medische Microbiologie is met ingang van 30-06-2017 geliquideerd. Resterende bezittingen / schulden zijn overgedragen aan Stichting Bravis ziekenhuis en indien afgesproken overgenomen door Microvida C.V.

Stichting Pathologisch en Cytologisch Laboratorium West-Brabant

In de loop van 2018 zal Stichting Pathologisch en Cytologisch Laboratorium West-Brabant omgezet worden naar een B.V.: Pathos pathologie laboratorium Zuid West Nederland B.V. Stichting Bravis ziekenhuis is houdster van de aandelen in de B.V.

3. Voorraden

De specificatie is als volgt:

	31-dec-17 €	31-dec-16 €
Magazijnvoorraad	1.255.385	1.379.031
Voorraad OK	1.607.598	2.111.868
Voorraad lab	407.824	338.458
Voorraad apotheek	1.750.232	1.731.835
Voorraad röntgen	302.722	266.234
Totaal voorraden	<u>5.323.761</u>	<u>5.827.426</u>

Toelichting:

Een voorziening voor incurante voorraden wordt per 31-12-2017 niet noodzakelijk geacht.

5.1.13 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS

ACTIVA

4. Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>31-dec-17</u>	<u>31-dec-16</u>
	€	€
Onderhanden werk DBC's / DBC-zorgproducten	31.669.938	31.098.479
Onderhanden werk DBC's PAAZ	2.784.703	2.828.215
Af: ontvangen voorschotten	-31.131.631	-31.488.358
Totaal onderhanden werk	<u>3.323.010</u>	<u>2.438.336</u>

Toelichting:

Deze onderhanden werk positie heeft betrekking op de Diagnose Behandeling Combinaties (DBC's). Het opgenomen onderhanden werk en ontvangen voorschotten van verzekeraars zijn inclusief honorarium. De onderhanden werk positie omvat zowel DBC's waarvan in 2017 landelijke maximumprijzen zijn vastgesteld (A-segment), als DBC's waarover vrij onderhandeld kan worden met zorgverzekeraars (B-segment).

5. Debiteuren en overige vorderingen

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>31-dec-17</u>	<u>31-dec-16</u>
	€	€
Vorderingen op debiteuren	40.013.921	38.200.230
Nog te factureren omzet DBC's / DBC-zorgproducten	2.842.338	1.767.994
Overige vorderingen:		
Vorderingen op groepsmaatschappijen	1.745.289	3.850.408
Vorderingen op participanten en maatschappijen waarin wordt deelgenomen	152.695	0
Vordering garantieregeling kapitaallasten	927.287	926.599
Vooruitbetaalde bedragen en vooruitontvangen facturen	3.867.762	3.553.070
Nog te ontvangen bedragen:		
Nog te ontvangen van personeel	133.520	158.233
Nog te ontvangen BTW	418.231	200.000
Nog te ontvangen subsidie	789.364	630.351
Overige overlopende activa	1.153.625	1.187.157
Totaal debiteuren en overige vorderingen	<u>52.044.032</u>	<u>50.474.042</u>

Toelichting:

De voorziening die in aftrek op de vorderingen is gebracht, bedraagt € 599.000 (2016: € 320.000). Het saldo van deze voorziening is bepaald door op balansdatum de openstaande posten te beoordelen op mogelijke oninbaarheid.

6. Liquide middelen

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>31-dec-17</u>	<u>31-dec-16</u>
	€	€
Bankrekeningen	20.098.760	39.248.419
Kassen	3.409	4.396
Totaal liquide middelen	<u>20.102.169</u>	<u>39.252.815</u>

Toelichting:

De liquide middelen zijn vrij beschikbaar.

5.1.13 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS

PASSIVA

7. Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de volgende componenten:

	<u>31-dec-17</u>	<u>31-dec-16</u>
	€	€
Kapitaal	90	90
Algemene en overige reserves	49.335.362	45.132.431
Totaal eigen vermogen	<u>49.335.452</u>	<u>45.132.521</u>

Kapitaal

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>Saldo per</u> <u>1-jan-2017</u>	<u>Resultaat-</u> <u>bestemming</u>	<u>Overige</u> <u>mutaties</u>	<u>Saldo per</u> <u>31-dec-2017</u>
	€	€	€	€
Kapitaal	90	0	0	90
Totaal kapitaal	<u>90</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>90</u>

Algemene en overige reserves

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>Saldo per</u> <u>1-jan-2017</u>	<u>Resultaat-</u> <u>bestemming</u>	<u>Overige</u> <u>mutaties</u>	<u>Saldo per</u> <u>31-dec-2017</u>
	€	€	€	€
Algemene reserves:				
Reserve aanvaardbare kosten	43.810.683	4.202.931	0	48.013.614
Algemene reserve	1.321.748	0	0	1.321.748
Totaal algemene en overige reserves	<u>45.132.431</u>	<u>4.202.931</u>	<u>0</u>	<u>49.335.362</u>

Specificatie aansluiting geconsolideerd - enkelvoudig vermogen 31 december 2017 en resultaat over 2017

De specificatie is als volgt :

	<u>Eigen</u> <u>vermogen</u>	<u>Resultaat</u>
	€	€
Enkelvoudig eigen vermogen en resultaat:	49.335.452	4.202.931
Eigen vermogen en resultaat Stichting Beheer Boerhaaveplein	930.235	68.275
Eigen vermogen Stichting Pathologisch en Cytologisch Laboratorium West-Brabant	81.852	0
Totaal geconsolideerd eigen vermogen en resultaat	<u>50.347.539</u>	<u>4.271.206</u>

Toelichting:

Zowel Stichting Beheer Boerhaaveplein als Stichting Pathologisch en Cytologisch Laboratorium West-Brabant zijn opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening van Stichting Bravis ziekenhuis, maar zijn niet verwerkt als deelnemingen in de enkelvoudige jaarrekening van Stichting Bravis ziekenhuis.

8. Voorzieningen

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>Saldo per</u> <u>1-jan-2017</u>	<u>Dotatie</u>	<u>Onttrekking</u>	<u>Vrijval</u>	<u>Saldo per</u> <u>31-dec-2017</u>
	€	€	€	€	€
Voorziening groot onderhoud	6.132.375	1.500.000	946.260	0	6.686.115
Voorziening jubilea	2.478.832	294.951	178.320	0	2.595.463
Voorziening PLB	548.016	73.484	190.500	0	431.000
Voorziening aansprakelijkheid	2.011.748	217.122	0	0	2.228.870
Voorziening langdurig zieken	482.925	343.812	301.737	0	525.000
Voorziening onregelmatigheidstoeslag	1.200.000	0	166.181	655.523	378.296
Totaal voorzieningen	<u>12.853.896</u>	<u>2.429.369</u>	<u>1.782.998</u>	<u>655.523</u>	<u>12.844.744</u>

Toelichting in welke mate (het totaal van) de voorzieningen als langlopend moeten worden beschouwd:

	<u>31-dec-2017</u>
	€
Kortlopend deel van de voorzieningen (< 1 jr.)	4.521.684
Langlopend deel van de voorzieningen (> 1 jr.)	8.323.060
Hiervan langlopend (> 5 jr)	2.595.463

5.1.13 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS

PASSIVA

Toelichting per categorie voorziening: Voorziening groot onderhoud

De voorziening groot onderhoud is gevormd ter dekking van het geplande groot onderhoud in de komende jaren. In 2016 is er een nieuw tienjarig onderhoudsplan opgesteld. De jaarlijkse dotatie aan de onderhoudsvoorziening bedraagt: € 1.500.000.

Voorziening jubilea

De voorziening jubilea is gevormd ter dekking van de verplichtingen uit hoofde van toekomstige jubileumuitkeringen overeenkomstig de bepalingen in de RJ Richtlijn 271. Dit betekent dat in de balans de contante waarde van deze verplichtingen is opgenomen. Bij de jaarlijkse berekening van deze contante waarde wordt rekening gehouden met de leeftijdsopbouw van het dan aanwezige personeelsbestand, de hoogte van de uitkeringen, toekomstige salarisstijgingen en de geschatte kans dat van deze uitkeringen gebruik wordt gemaakt.

Voorziening PLB uren

De voorziening persoonsgebonden levensfasebudget (PLB) is gevormd ter dekking van de toekomstige kosten van de overgangsregeling in de CAO ziekenhuizen (opgenomen in de artikelen 13.2.3 van de CAO). Deze overgangsregeling voorziet in de jaarlijkse toekenning van extra PLB uren voor werknemers ouder dan 55 jaar. Bij de bepaling van de hoogte van deze voorziening is rekening gehouden met de salariering van de betreffende werknemers inclusief een opslag voor sociale lasten. In de balans is de contante waarde van deze verplichting opgenomen.

Voorziening aansprakelijkheid

De voorziening aansprakelijkheid wordt gevormd voor verwachte kosten inzake de onder het eigen risico vallende schadebetalingen. De hoogte van de voorziening per ultimo 2017 is vastgesteld op basis van de door de verzekeringsmaatschappij verstrekte opgave van de nog te verwachten kosten voor Stichting Bravis ziekenhuis.

Voorziening langdurig zieken

De voorziening langdurig zieken strekt tot dekking van de kosten betrekking hebbend op de eerste twee jaar ziektewet en de WIA.

Voorziening onregelmatigheidstoeslag

De voorziening onregelmatigheidstoeslag is gevormd met betrekking tot de nog lopende discussie over nabetaling onregelmatigheidstoeslag over de jaren 2012 t/m 2014. In het jaar 2017 heeft uitbetaling van het jaar 2012 plaatsgevonden en is in verband met de netto verstreking een deel van het jaar 2012, 2013 en 2014 vrijgevallen in 2017.

9. Langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)

De specificatie is als volgt:

	<u>31-dec-17</u>	<u>31-dec-16</u>
	€	€
Schulden aan banken	126.323.015	137.070.603
Overige langlopende schulden	54.538	203.278
Totaal langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)	<u>126.377.553</u>	<u>137.273.881</u>

Het verloop is als volgt weer te geven:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Stand per 1 januari	148.318.959	129.277.776
Bij: nieuwe leningen	0	30.100.000
Af: aflossingen	11.045.074	11.058.818
Stand per 31 december	<u>137.273.885</u>	<u>148.318.958</u>
Af: aflossingsverplichting komend boekjaar	10.950.870	11.045.077
Stand langlopende schulden per 31 december	<u>126.323.015</u>	<u>137.273.881</u>

Toelichting in welke mate (het totaal van) de langlopende schulden als langlopend moeten worden beschouwd:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Kortlopend deel van de langlopende schulden (< 1 jr.), aflossingsverplichtingen	10.950.870	11.045.077
Langlopend deel van de langlopende schulden (> 1 jr.) (balanspost)	126.323.015	137.273.881
Hiervan langlopend (> 5 jr)	64.806.671	74.383.443

Voor een nadere toelichting op de langlopende schulden wordt verwezen naar 5.1.16: overzicht langlopende schulden. De aflossingsverplichtingen 2018 zijn verantwoord onder de kortlopende schulden.

Toelichting:

Van het totaal van de schulden aan banken is ruim 90% onder borging van het Waarborgfonds voor de Zorgsector (WfZ) gebracht.

De post Overige langlopende schulden bestaan uit twee financial leaseverplichtingen die in 2008 zijn aangegaan inzake de financiering van de warmtekraftkoppeling van het ziekenhuis. De eerste leaseverplichting is aangegaan per 1 januari 2008 voor een looptijd van 8,5 jaren. De tweede financial leaseverplichting is aangegaan per 30 november 2008 met een totale duur van 9,75 jaren.

5.1.13 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS

PASSIVA

10. Overige kortlopende schulden

De specificatie is als volgt:

	<u>31-dec-17</u>	<u>31-dec-16</u>
	€	€
Crediteuren	12.203.997	6.827.342
Aflossingsverplichtingen komend boekjaar langlopende leningen	10.950.870	11.045.077
Belastingen en premies sociale verzekeringen	6.600.733	5.958.095
Schulden terzake pensioenen	243.789	1.488.828
Nog te betalen salarissen	22.891	85.379
Vakantiegeld	4.369.338	4.254.417
Vakantiedagen	3.577.308	2.528.804
PLB uren	14.735.354	13.980.210
Honoraria medische specialisten	2.730.870	5.897.315
Overige schulden:		
Schulden aan groepsmaatschappijen	0	74.178
Schulden aan participanten en maatschappijen waarin wordt deelgenomen	19.250	11.451
Nog te betalen kosten:		
Intrest	1.412.564	1.410.017
Diverse nog te betalen kosten	2.929.217	3.244.505
Vooruitontvangen subsidies	334.214	27.920
Overige overlopende passiva:	10.662.176	24.419.190
Totaal overige kortlopende schulden	<u>70.792.571</u>	<u>81.252.728</u>

Toelichting:

De stijging in vakantiedagen en PLB uren wordt grotendeels veroorzaakt door een aanpassing in de opslag sociale lasten in 2017, wat dichter ligt bij de werkelijkheid.

5.1.13 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS

PASSIVA

11. Niet in de balans opgenomen regelingen

Verplichtingen uit hoofde van het macrobeheersinstrument

Het macrobeheersinstrument kan door de minister van VWS ingezet worden om overschrijdingen van het macrokader zorg terug te vorderen bij instellingen voor medisch specialistische zorg en bij instellingen voor curatieve geestelijke gezondheidszorg. Het macrobeheersinstrument is uitgewerkt in de Aanwijzing macrobeheersmodel instellingen voor medisch specialistische zorg, respectievelijk Aanwijzing Macrobeheersinstrument curatieve geestelijke gezondheidszorg. Ook voor instellingen in andere sectoren kan een Aanwijzing Macrobeheersinstrument van toepassing zijn. Jaarlijks wordt door de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) ambtshalve een mbi-omzetplafond vastgesteld. Tevens wordt door de NZa jaarlijks een omzetplafond per instelling vastgesteld, welke afhankelijk is van de realisatie van het mbi-omzetplafond van alle instellingen gezamenlijk. Deze vaststelling vindt plaats nadat door de Minister van VWS de overschrijding van het mbi-omzetplafond uiterlijk vóór 1 december van het opvolgend jaar is gecommuniceerd.

Voor 2017 is het mbi-omzetplafond door de NZa vastgesteld op EUR 21.649,7 miljoen (prijsniveau 2016).

Bij het opstellen van de jaarrekening 2017 bestaat nog geen inzicht in realisatie van het mbi-omzetplafond over 2017. Stichting Bravis ziekenhuis is niet in staat een betrouwbare inschatting te maken van de uit het macrobeheersinstrument voortkomende verplichting en deze te kwantificeren. Als gevolg daarvan is deze verplichting niet tot uitdrukking gebracht in de balans van de stichting per 31 december 2017.

Garantstelling Radiotherapeutisch Instituut

Per 20 juli 2012 is een startovereenkomst aangegaan tussen het Zeeuws Radiotherapeutisch Instituut en Stichting Bravis ziekenhuis voor de bouw van een radiotherapeutisch instituut bij het Bravis ziekenhuis, locatie Roosendaal.

Stichting Bravis ziekenhuis is hiervoor een verplichting aangegaan om een bijdrage te leveren aan een mogelijke restant boekwaarde voortvloeiend uit een verhuizing van het ZRTI vestiging Roosendaal binnen 30 jaar na oprichting die een gevolg is van verhuizing naar het Bravis ziekenhuis, locatie Roosendaal.

Fiscale eenheid omzetbelasting

Stichting Bravis ziekenhuis vormt met ingang van 1 januari 2015 een fiscale eenheid voor de omzetbelasting. De fiscale eenheid omvat de volgende (rechts) personen:

- Stichting Bravis ziekenhuis;
- Stichting Pathologisch en Cytologisch Laboratorium West-Brabant;
- Paramedisch Centrum Zuid West Nederland B.V.;
- Lievensberg Scheldekliniek B.V. (tot 01-07-2017);
- Bravis Zorg B.V. (voorheen: Lievensberg Zorg B.V.);
- Bariatrisch Centrum Zuid West Nederland B.V.;
- Stichting Medische Microbiologie (tot 30-06-2017);
- Dermatologisch Centrum Zuid West Nederland B.V.

Stichting Bravis ziekenhuis is hoofdelijk aansprakelijk voor de binnen de fiscale eenheid omzetbelasting ontstane schulden.

Huurverplichtingen

Firma / contractperiode	Omschrijving	Kortlopend deel	Langlopend	Hiervan
		(< 1 jr.)	(> 1 jr.)	langlopend
		€	€	(> 5 jr.)
				€
Linde Gas Therapeutics 01-07-2017 t/m 01-07-2019	Huur cilinders	61.200	30.600	
Synergy health 01-01-2016 t/m 31-12-2018	Huur linnengoed	79.650	--	--
Canon 01-12-2014 t/m 01-06-2020	Huur kopieerapparatuur	40.800	142.000	--
Athlon 01-01-2011 t/m 01-02-2018	Huur / lease vervoermiddelen	61.600	--	--
Watercompany 01-01-2014 t/m 01-01-2019	Huur waterkoelers	7.700	7.700	--
KLOK 01-11-2015 t/m 31-10-2018	Huur perscontainer en rolcontainers	6.950	--	--
Prestige Drinkservice 01-01-2016 t/m 31-12-2020	Huur koffieautomaten (verrekening via koffieafname, kosten circa € 100.000 pj.	100.000	200.000	--
Beckman coulter 01-01-2016 t/m 01-01-2026	Afnameverplichting reagentia	671.000	4.697.000	2.013.000
Ambius 01-06-2016 t/m 01-06-2020	Huur binnenbeplanting	4.725	9.450	--
Woonstichting Etten-Leur t/m 01-05-2019	Huur ruimte	307.635	128.181	--

Obligo Waarborgfonds voor de Zorgsector

Sinds 2003 neemt Lievensberg deel en sinds 2000 neemt Franciscus deel in het Waarborgfonds voor de Zorgsector (WfZ). WfZ-deelnemers zijn via het obligo mede-risicodragend. Het gaat om risico op afstand: in geval het WfZ ondanks alle ingebouwde zekerheden op zijn garantieverplichtingen wordt aangesproken én in het extreme geval dat het WfZ-vermogen onvoldoende zou blijken om aan de garantieverplichting aan geldgevers te kunnen voldoen, dan kan het WfZ via de obligo-verplichting een beroep doen op financiële hulp van de deelnemers. Deze hulp wordt in dat geval geboden in de vorm van renteloze leningen aan het WfZ. Het obligo bedraagt maximaal 3% van de restantschuld van de geborgde lening(en) van de deelnemer.

5.1.14 ENKELVOUDIG MUTATIEOVERZICHT MATERIELE VASTE ACTIVA

	Bedrijfs- gebouwen en terreinen	Machines en installaties	Andere vaste bedrijfs- middelen, technische en administratieve uitrusting	Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en voortuitbetalingen op materiële vaste activa	Totaal
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2017					
- aanschafwaarde	215.855.722	67.501.458	149.564.475	4.668.951	437.590.606
- cumulatieve afschrijvingen	110.862.147	47.462.843	104.694.237	0	263.019.227
Boekwaarde per 1 januari 2017	<u>104.993.575</u>	<u>20.038.615</u>	<u>44.870.238</u>	<u>4.668.951</u>	<u>174.571.379</u>
Mutaties in het boekjaar					
- investeringen	15.317.132	142.616	8.801.724	1.418.531	25.680.003
- afschrijvingen	8.606.967	2.890.425	11.102.178		22.599.570
- <i>desinvesteringen</i>					
aanschafwaarde	0	0	0	0	0
overboeking onderhanden projecten	0	0	0	4.530.497	4.530.497
cumulatieve afschrijvingen	0	0	0	0	0
per saldo	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Mutaties in boekwaarde (per saldo)	<u>6.710.165</u>	<u>-2.747.809</u>	<u>-2.300.454</u>	<u>-3.111.966</u>	<u>-1.450.064</u>
Stand per 31 december 2017					
- aanschafwaarde	231.172.854	67.644.074	158.366.199	1.556.985	458.740.112
- cumulatieve afschrijvingen	119.469.114	50.353.268	115.796.415	0	285.618.797
Boekwaarde per 31 december 2017	<u>111.703.740</u>	<u>17.290.806</u>	<u>42.569.784</u>	<u>1.556.985</u>	<u>173.121.315</u>
<i>Afschrijvingspercentage</i>	0-10%	5-10%	10-20%	0%	

5.1.15 ENKELVOUDIG MUTATIEOVERZICHT FINANCIËLE VASTE ACTIVA

	Deelnemingen in groepsmaat- schappijen	Deelnemingen in overige ver- bonden maat- schappijen	Vorderingen op groepsmaat- schappijen	Andere deelnemingen	Overige vorderingen	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Boekwaarde per 1 januari 2017	2.973.667	464.772		439.455	71.134	3.949.028
Kapitaalstortingen		612.000				612.000
Resultaat deelnemingen	293.128	441.806		-135.394		599.540
Ontvangen dividend		-450.000				-450.000
Verstreckte leningen			900.000			900.000
Mutatie / afwaardering	-126.499					-126.499
Rente lease					-48.036	-48.036
Boekwaarde per 31 december 2017	<u>3.140.296</u>	<u>1.068.578</u>	<u>900.000</u>	<u>304.061</u>	<u>23.098</u>	<u>5.436.033</u>

Toelichting:

Met ingang van 01-07-2017 is Lievensberg Holding B.V. geliquideerd. De aandelen in Bravis Zorg B.V. zijn vervolgens overgedragen aan Stichting Bravis ziekenhuis. Het saldo van de deelneming in Lievensberg Holding B.V. per 01-07-2017 is ingebracht als deelneming in Bravis Zorg B.V.

Uit voorzichtigheid en aangezien Bravis geen verder belang meer heeft bij MediRisk is het saldo van de aandeelhoudersrekening en de waarborgrekening in MediRisk ad totaal € 147.858 afgewaardeerd naar nihil.

Onder deelnemingen in overige verbonden maatschappijen is opgenomen de kapitaalstorting in Microvida C.V. met ingang van 1-7-2017 ad € 612.000. Stichting Bravis ziekenhuis heeft een belang van 36% in Microvida Beheer B.V., beherend vennoot van Microvida C.V. Onder vorderingen op groepsmaatschappijen is opgenomen een lening u/g aan Stichting Beheer Boerhaaveplein ad € 1.000.000 voor de aankoop van het pand Vijfhuizenberg 56, te Roosendaal. De aflossingsverplichting voor 2018 ad € 100.000 is verantwoord onder de kortlopende vorderingen.

5.1.16a SPECIFICATIE ULTIMO BOEKJAAR ONDERHANDEN PROJECTEN

Projectgegevens		Investerings			
Nummer	Omschrijving	t/m 2016 €	2017 €	Gereed t/m 2017 €	Onderhanden 2017 €
FZR000004	07.004 Nieuwbouw polikliniek 1-4	376.986	3.658.642	4.035.627	
FZR000015	Renovatie kliniek fase 2	443.209	5.351.598	5.794.807	
PRB14.65	Herhuisvesting KCH lab -MMB-PC lab	219.983	161.112		381.095
PRB15.04	Brandveiligheidsvoorzieningen nav bouwbesluit	3.395.702	728.770	4.124.472	
PRB160003	Uitbreiding MOHS poli derma boz	12.100	226.308	238.408	
PRB160004	Verbouwing gang directie en MT rsd	6.050	205.385	211.435	
PRB170001	Brandveiligheidsvz nav bouwbesluit 2015 fase 2	11.791	323.370		335.161
PRB170002	GRZ locatie Bergen op Zoom		99.335		99.335
PRB170003	Poliklinieken fase 2 - locatie Roosendaal		135.026		135.026
PRB170004	Concentratie afdeling dialyse		36.613		36.613
PRB170006	Parkeervoorzieningen BoZ		53.271		53.271
PRB170007	Poliplan BoZ + extra ingang achterzijde loc. BoZ		74.994		74.994
PRM172038	Aanpassingen VOS/MOS		436.215		436.215
PRB170008	Aanpassingen poli EL-HAP		170.667	170.667	
LZBP1401001	Moeder en kindcentrum	93.321	5.275	93.321	5.275
	Instandhoudingsprojecten	109.808	857.730	967.538	
		4.668.950	12.524.311	15.636.275	1.556.985

5.1.16b SPECIFICATIE IN HET BOEKJAAR GEREEDGEKOMEN PROJECTEN

Projectgegevens		Investerings
Nummer	Omschrijving	t/m 2017 €
FZR000004	07.004 Nieuwbouw polikliniek 1-4 -deelproject	4.035.627
FZR000015	Renovatie kliniek-deelproject	5.794.807
PRB15.04	Brandveiligheidsvoorzieningen nav bouwbesluit	4.124.472
PRB160003	Uitbreiding MOHS poli derma boz	238.408
PRB160004	Verbouwing gang directie en MT rsd	211.435
PRB170008	Aanpassingen poli EL-HAP	170.667
LZBP1401001	Moeder en Kindcentrum	93.321
	Instandhoudingsprojecten	967.538
		15.636.275

5.1.16 Overzicht langlopende schulden ultimo 2017 (enkelvoudig)

Leninggever	Datum	Hoofdsom	Totale loop-tijd	Soort lening	Werkelijke-rente	Einddatum rentevast periode	Restschuld 31 december 2016	Nieuwe leningen in 2017	Aflossing in 2017	Restschuld 31 december 2017	Restschuld over 5 jaar	Resterende looptijd in jaren eind 2017	Aflossingswijze	Aflossing 2018	Gestelde zekerheden
		€			%		€	€	€	€	€			€	
L18 NWB	1-jul-93	3.403.352	30	Onderhands	2,02%	10-09-2023	794.115	0	113.445	680.670	113.446	6	Lineair	113.445	Rijksgarantie
L19 NWB	14-sep-94	3.403.352	30	Onderhands	1,15%	14-09-2019	907.561	0	113.445	794.116	226.891	7	Lineair	113.445	Rijksgarantie
L28 ABN-AMRO	1-mei-03	4.084.022	18	Onderhands	4,23%	30-03-2018	964.283	0	226.890	737.393	0	3	Lineair	226.890	Waarborgfonds
L30 ABN-AMRO	9-sep-03	4.000.000	20	Onderhands	4,64%	09-09-2018	1.350.000	0	200.000	1.150.000	150.000	6	Lineair	200.000	Waarborgfonds
L31 BNG bank	1-nov-03	1.247.896	22	Onderhands	1,85%	01-11-2018	510.502	0	56.723	463.779	170.160	8	Lineair	56.723	Rijksgarantie
L32 NWB	12-feb-04	16.000.000	30	Onderhands	1,865%	12-11-2018	9.066.667	0	533.333	8.533.334	5.866.672	16	Lineair	533.333	Waarborgfonds
L36 NWB	1-jul-04	10.000.000	30	Onderhands	1,135%	01-07-2019	6.000.001	0	333.333	5.666.668	4.000.004	17	Lineair	333.333	Waarborgfonds
L37 BNG	1-jul-16	3.000.000	18	Onderhands	0,185%	01-07-2021	3.000.000	0	166.667	2.833.333	1.999.997	17	Lineair	166.667	Waarborgfonds
L38(2) NWB	1-jul-11	5.200.000	13	Onderhands	3,61%	01-07-2021	3.200.000	0	400.000	2.800.000	800.000	7	Lineair	400.000	Waarborgfonds
L42 NWB	21-sep-15	9.600.000	15	Onderhands	0,575%	21-09-2020	8.960.000	0	640.000	8.320.000	5.120.000	13	Lineair	640.000	Waarborgfonds
L43 BNG	30-mei-16	1.375.000	10	Onderhands	0,60%	29-05-2021	1.375.000	0	137.500	1.237.500	550.000	8	Lineair	137.500	Waarborgfonds
L45 BNG	20-jun-08	3.750.000	15	Onderhands	4,86%	20-06-2018	1.750.000	0	250.000	1.500.000	250.000	5	Lineair	250.000	Waarborgfonds
NW1 ABN-AMRO	17-sep-07	4.900.000	20	Onderhands	2,25%	17-09-2022	2.695.000	0	245.000	2.450.000	1.225.000	9	Lineair	245.000	Geen
LE42 BNG	1-mei-14	2.960.906	10	Onderhands	1,45%	29-12-2022	1.315.954	0	219.328	1.096.626	10.001	5	Lineair	219.328	Waarborgfonds
LE44 BNG	31-mrt-11	13.613.406	20	Onderhands	3,495%	31-03-2021	2.892.848	0	680.670	2.212.178	0	3	Lineair	680.670	Waarborgfonds
LE46 BNG	4-mei-06	7.500.000	20	Onderhands	4,18%	05-05-2026	3.562.500	0	375.000	3.187.500	1.312.500	8	Lineair	375.000	Waarborgfonds
LE47 BNG	10-mei-12	30.000.000	20	Onderhands	3,265%	10-05-2032	24.000.000	0	1.500.000	22.500.000	15.000.000	16	Lineair	1.500.000	Waarborgfonds
LE48 RABO	1-apr-13	10.000.000	10	Onderhands	3,00%	01-01-2018	6.000.000	0	1.000.000	5.000.000	0	5	Lineair	1.000.000	Geen
LE49 RABO	1-jan-14	20.000.000	20	Onderhands	2,94%	31-01-2034	18.000.000	0	1.000.000	17.000.000	12.000.000	16	Lineair	1.000.000	Waarborgfonds
LE50 RABO	1-sep-15	13.000.000	20	Onderhands	0,63%	01-09-2020	12.350.000	0	650.000	11.700.000	8.450.000	18	Lineair	650.000	Waarborgfonds
LE51 BNG	30-nov-15	11.000.000	20	Onderhands	0,45%	30-11-2020	10.450.000	0	550.000	9.900.000	7.150.000	18	Lineair	550.000	Waarborgfonds
B01 RABO	29-jan-16	6.810.000	7	Onderhands	3,10%	14-01-2023	6.554.625	0	340.500	6.214.125	0	5	Lineair	340.500	Geen
B02 RABO	29-jan-16	6.810.000	5	Onderhands	2,80%	14-01-2021	6.554.625	0	340.500	6.214.125	0	3	Lineair	340.500	Geen
B03 ABN	29-jan-16	8.240.000	7	Onderhands	3,10%	14-01-2023	7.931.000	0	412.000	7.519.000	412.000	5	Lineair	412.000	Geen
B04 ABN	29-jan-16	8.240.000	5	Onderhands	2,80%	14-01-2021	7.931.000	0	412.000	7.519.000	0	3	Lineair	412.000	Geen
Key Equipment	31-dec-07	892.560	9	Lease	Onbekend	n.v.t.	89.256	0	59.484	0	0	0	Lineair	0	Geen
Key Equipment	30-nov-08	594.895	10	Lease	Onbekend	n.v.t.	114.022	0	59.484	54.538	0	1	Lineair	54.538	Geen
Totaal							148.318.959	0	11.045.074	137.273.885	64.806.671			10.950.870	

Toelichting:

Van leningnummer NIW1 is in 2017 het rentepercentage gewijzigd van 4,94% naar 2,25% voor 5 jaar vast.

5.1.17 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING

BATEN

12. Opbrengsten zorgprestaties

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
<i>De specificatie is als volgt:</i>		
Opbrengsten zorgverzekeringswet (exclusief subsidies)	266.436.087	261.316.310
Opbrengsten GGZ	4.344.753	4.615.657
Opbrengsten jeudgwet	450.087	0
Overige zorgprestaties	3.632.491	1.713.682
Totaal	<u>274.863.418</u>	<u>267.645.649</u>

13. Subsidies

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
<i>De specificatie is als volgt:</i>		
Rijkssubsidies vanwege het Ministerie van VWS	2.331.778	2.177.677
Beschikbaarheidsbijdragen Opleidingen	1.939.080	2.239.116
Overige subsidies, waaronder loonkostensubsidies en EU-subsidies	275.156	195.431
Totaal	<u>4.546.014</u>	<u>4.612.224</u>

14. Overige bedrijfsopbrengsten

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
<i>De specificatie is als volgt:</i>		
Overige dienstverlening	14.232.226	13.712.907
Huuropbrengsten	1.580.994	1.687.179
Totaal	<u>15.813.220</u>	<u>15.400.086</u>

5.1.17 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING**LASTEN****15. Personeelskosten**

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Lonen en salarissen	95.574.761	96.891.491
Sociale lasten	15.649.254	15.042.220
Pensioenpremies	8.237.339	8.359.739
Andere personeelskosten	5.314.158	4.820.573
Subtotaal	<u>124.775.512</u>	<u>125.114.023</u>
Personeel niet in loondienst	4.893.348	2.515.660
Totaal personeelskosten	<u><u>129.668.860</u></u>	<u><u>127.629.683</u></u>
Gemiddeld aantal personeelsleden op basis van full-time eenheden	<u>1.997</u>	<u>1.999</u>

Toelichting:

Het gemiddeld aantal personeelsleden op basis van full-time eenheden betreft in 2017 het aantal exclusief FTE personeel niet in loondienst (48 FTE). In 2016 was deze uitsplitsing niet voorhanden en is het aantal FTE inclusief personeel niet in loondienst.

16. Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Afschrijvingen:		
- materiële vaste activa	22.599.570	22.216.269
Totaal afschrijvingen	<u><u>22.599.570</u></u>	<u><u>22.216.269</u></u>

17. Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Honorarium medische specialisten	44.663.001	43.644.405
Totaal	<u><u>44.663.001</u></u>	<u><u>43.644.405</u></u>

18. Overige bedrijfskosten

<i>De specificatie is als volgt:</i>	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Voedingsmiddelen en hotelmatige kosten	7.641.955	7.051.883
Algemene kosten	16.233.662	13.308.234
Patiënt- en bewonersgebonden kosten	60.800.615	58.132.108
Onderhoud en energiekosten	6.217.855	5.001.725
Huur en leasing	616.396	630.548
Dotaties en vrijval voorzieningen	-351.657	2.303.915
Totaal overige bedrijfskosten	<u><u>91.158.826</u></u>	<u><u>86.428.413</u></u>

Toelichting:

Het verschil tussen de dotaties en vrijval voorzieningen in de balans en de dotaties en vrijval voorzieningen in 2017 betreft de mutatie voorziening dubieuze debiteuren.

5.1.17 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING

LASTEN

19. Financiële baten en lasten

De specificatie is als volgt:

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
	€	€
Rentebaten	0	3.325
Rentebaten groepsmaatschappijen	40.894	52.958
Resultaat deelnemingen	<u>599.541</u>	<u>696.918</u>
Subtotaal financiële baten	640.435	753.201
Rentelasten	-3.569.899	-4.152.585
Rentelasten groepsmaatschappijen	<u>0</u>	<u>0</u>
Subtotaal financiële lasten	-3.569.899	-4.152.585
Totaal financiële baten en lasten	<u>-2.929.464</u>	<u>-3.399.384</u>

Vaststelling en goedkeuring jaarrekening

De raad van bestuur van Stichting Bravis ziekenhuis heeft de jaarrekening 2017 vastgesteld in de vergadering van 9 mei 2018.

De raad van toezicht van de Stichting Bravis ziekenhuis heeft de jaarrekening 2017 goedgekeurd in de vergadering van 23 mei 2018.

Gebeurtenissen na balansdatum

Op 12 maart 2018 is Stichting Pathologisch en Cytologisch Laboratorium West-Brabant omgezet in Pathos, pathologie laboratorium Zuid West Nederland B.V. Stichting Bravis ziekenhuis is voor 100% aandeelhouder.

Ondertekening door bestuurders en toezichthouders

Vastgesteld:

Origineel namens de Raad van Bestuur ondertekend door:

drs. J.M.L. Ensing, voorzitter Raad van Bestuur

Goedgekeurd:

Origineel ondertekend door:

L.A.M. van den Nieuwenhuijzen RA, voorzitter Raad van Toezicht
ir. G.P. Jacobs, vice-voorzitter Raad van Toezicht
prof. dr. M.C.E. van Dam-Mieras, lid Raad van Toezicht
mr. drs. J.A.M. Dingelstad, lid Raad van Toezicht
mr. drs. D.J.M.P. Horsmeier MM, lid Raad van Toezicht
mr. drs. A.M.M. van Breugel, lid Raad van Toezicht

5.2 OVERIGE GEGEVENS

5.2.1 Statutaire regeling resultaatbestemming

Er is in de statuten geen bepaling omtrent de resultaatbestemming opgenomen. Het resultaat wordt verdeeld volgens de resultaatverdeling in paragraaf 5.1.2.

5.2.2 Nevenvestigingen

Stichting Bravis ziekenhuis heeft nevenvestigingen in Steenbergen (polikliniek), Oudenbosch (polikliniek) en Etten-Leur (polikliniek).

Tot de Bravis Groep behoren verder de volgende rechtsperonen met nevenvestigingen:

- Paramedisch Centrum Zuid West Nederland B.V.; deze heeft een vestiging in Roosendaal;
- Bariatrisch Centrum Zuid West Nederland B.V.; deze heeft een vestiging in Bergen op Zoom;
- Dermatologisch Centrum Zuid West Nederland B.V.; deze heeft een vestiging in Goes, Middelburg en Zierikzee.

5.2.3 Controleverklaring

De controleverklaring is opgenomen op de volgende pagina.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan de raad van toezicht van Stichting Bravis ziekenhuis

VERKLARING OVER DE IN DIT VERSLAG OPGENOMEN JAARREKENING 2017

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van Stichting Bravis ziekenhuis te Roosendaal gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit verslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Bravis ziekenhuis op 31 december 2017 en van het resultaat over 2017 in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZi (RVW).

De jaarrekening bestaat uit:

1. De geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2017.
2. De geconsolideerde en enkelvoudige resultatenrekening over 2017.
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Controleprotocol WNT 2017 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie "Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening".

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Bravis ziekenhuis zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Geen controlewerkzaamheden verricht ten aanzien van de klassenindeling bezoldigingsmaximum 2014

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2017 hebben wij het bezoldigingsmaximum WNT 2014 zoals bepaald en verantwoord door de zorginstelling als uitgangspunt gehanteerd voor onze controle en hebben wij geen werkzaamheden verricht op de totstandkoming van dit bezoldigingsmaximum 2014.

VERKLARING OVER DE IN DIT VERSLAG OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het verslag andere informatie, die bestaat uit:

- De overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van de RVW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten van de RVW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de overige gegevens in overeenstemming met de RVW.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van de raad van bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de RVW. In dit kader is de raad van bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de raad van bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de raad van bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de raad van bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de raad van bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

De raad van bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol WNT 2017, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de raad van bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door de raad van bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Rotterdam, 31 mei 2018

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. J.A. Walhout RA

